

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Tematický výzkum: Analýza struktury obyvatelstva na území sídliště Chanov

Zpracoval: Roman Matoušek, Adam Duffek

**Červen
2019**

1 Obsah:

1	Obsah:	1
2	Seznam obrazových příloh:	2
3	Seznam grafů:	2
4	Seznam tabulek:	2
5	Seznam zkratk:	4
6	Úvod	5
7	Území města a sídliště Chanov	7
8	Základní sociodemografické údaje za město Most	9
9	Počet a struktura obyvatel sídliště Chanov	12
9.1	Metody zjištění počtu a struktury obyvatel	12
9.2	Demografická struktura obyvatelstva	13
9.3	Migrační trendy	24
9.4	Shrnutí a předpoklady dalšího vývoje	24
10	Další sociodemografické údaje o obyvatelích sídliště Chanov	26
10.1	Vzdělanostní struktura obyvatel sídliště	26
10.2	Zaměstnanost na sídlišti Chanov	28
10.3	Bytová situace na sídlišti Chanov	30
11	Projekce obyvatelstva v Ústeckém kraji a v České republice	34
12	Závěr	37
13	Přílohy	38
14	Bibliografie	39

2 Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1 Mapa města Mostu s vyznačenou ZSJ 303313 Chanov, stav k roku 2015, zdroj Geoportal ČÚZK.....	7
Obrázek 2 Mapa sídliště Chanov a okolí, mapa zobrazuje stav z roku 2015, zdroj ČÚZK	8

3 Seznam grafů:

Graf 1 Počet obyvatel Mostu celkem v mezdiobí 2009 až 2018, zdroj ČSÚ.....	9
Graf 2 Vývoj počtu obyvatel v Mostě rozdělený do tří hlavních věkových skupin, zdroj ČSÚ	10
Graf 3 Obyvatelstvo na sídlišti Chanov úhrnem - celkem - absolutně, zdroj ČSÚ a Odbor sociálních věcí magistrátu města Mostu	14
Graf 4 Tři hlavní věkové skupiny na sídlišti Chanov dle SLDB, zdroj ČSÚ.....	15
Graf 5 Srovnání celkových počtů mužů a žen na území sídliště Chanova v jednotlivých SLDB, zdroj ČSÚ.....	16
Graf 6 Srovnání počtů mužů a žen v jednotlivých SLDB na území sídliště Chanov, zdroj ČSÚ	17
Graf 7 Obyvatelstvo Chanova dle dat z matriky, zdroj Magistrát města Mostu.....	18
Graf 8 Rozdíly v počtu narozených mužů a žen na území sídliště v jednotlivých intervalech dle dat z matriky, zdroj Magistrát města Mostu	18
Graf 9 Počty osob na sídlišti Chanov dle hlavních věkových kategorií, zdroj Odbor sociálních věc	20
Graf 10 Počty obyvatel Mostu dle hlavních věkových kategorií, zdroj ČSÚ.....	20
Graf 11 Věková struktura obyvatel sídliště k lednu 2019, zdroj Odbor sociálních věcí Magistrátu města Mostu	21
Graf 12 Rozdělení populace na sídlišti Chanov na muže a ženy, zdroj Odbor sociálních věcí	22
Graf 13 Věková struktura mužů a žen z fakticky přítomných obyvatel sídliště Chanov, celkové počty dle jednotlivých let narození a dle pohlaví, zdroj Odbor sociálních věcí.....	23
Graf 14 Vzdělanostní struktura obyvatel Chanova ve věku 15 a více let, zdroj ČSÚ.....	27
Graf 15 Struktura ekonomicky aktivních obyvatel sídliště Chanov dle SLDB, zdroj ČSÚ	29
Graf 16 Projekce počtu obyvatel v Ústeckém kraji do roku 2050, zdroj ČSÚ	35
Graf 17 Projekce hlavních věkových skupin v Ústeckém kraji, zdroj ČSÚ.....	36

4 Seznam tabulek:

Tabulka 1 Počty respondentů.....	6
Tabulka 2 Sociodemografické údaje za město Most od roku 2009 do roku 2018, vždy k 31. 12. daného roku, zdroj ČSÚ	9
Tabulka 3 Indexy stáří za město Most, vstupní data z ČSÚ	11
Tabulka 4 Indexy ekonomického zatížení za město Most, vstupní data z ČSÚ.....	11
Tabulka 5 Obyvatelstvo úhrnem - celkem - absolutně, zdroj ČSÚ	13
Tabulka 6 Srovnání počtů mužů a žen v jednotlivých SLDB na území sídliště Chanov, zdroj ČSÚ	16
Tabulka 7 Vzdělanostní struktura obyvatel sídliště Chanov, zdroj ČSÚ	27
Tabulka 8 Ekonomicky aktivní obyvatelé ZSJ Sídlíště Chanov, SLDB 1991, 2001, 2011, zdroj ČSÚ	29
Tabulka 9 Struktura obyvatel sídliště Chanov dle SLDB podle ekonomické aktivity a neaktivity, zdroj ČSÚ	30

Tabulka 10 Počty bytů na sídlišti Chanov dle dispozic, zdroj Magistrát města Mostu	30
Tabulka 11 Přelidněné a nepřelidněné byty na sídlišti Chanov dle certifikované metodiky "Sociální bydlení - příprava projektů" z roku 2017, zdroj dat ČSÚ.....	32
Tabulka 12 Celkové počty přelidněných a nepřelidněných bytů na sídlišti Chanov dle certifikované metodiky zpracované ČVÚT, vstupní data čerpána z ČSÚ	32
Tabulka 13 Vývoj populace v Ústeckém kraji, zdroj ČSÚ.....	34
Tabulka 14 Vývoj hlavních věkových skupin v kraji, zdroj ČSÚ.....	35
Tabulka 15 Počty obyvatel sídliště Chanova narozených v jednotlivých letech, včetně dělení na muže a ženy, stav k 15. lednu 2019, zdroj Odbor sociálních věcí.....	38

5 Seznam zkratk:

ASZ: Agentura pro sociální začleňování

ČSÚ: Český statistický úřad

ČÚZK: Český ústav zeměměřický a katastrální

MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSPOD: Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SLDB: Sčítání lidu, domů a bytů

ÚP: Úřad práce

ZSJ: Základní sídelní jednotka

6 Úvod

Sídlíště Chanov vzniklo mezi lety 1976 a 1979 (Temelová & Novák, 2007, str. 112). Do nových domů se stěhovali lidé ze Starého Mostu, který byl z velké části zbourán kvůli těžbě hnědého uhlí (tamtéž). Sídlíště se skládalo z celkem 13 bytových panelových domů a několika objektů občanské vybavenosti. Postupně byly bourány bloky v nejhorším technickém stavu, například v roce 2002 byl zbořen blok 9 (Temelová & Novák, 2007, str. 109). V době výzkumu stálo na sídlíšti 9 panelových bytových domů v různém technickém stavu a jednalo se o demolici bloku 3. Zároveň s tím byla na počátku roku 2019 založena pracovní skupina zabývající se budoucností sídlíště, která byla složena z politiků a úředníků.¹ Výstupem byl návrh na vybudování tzv. modulového bydlení, jinak též kontejnerového bydlení na sídlíšti Chanov. ASZ tento postup nepovažuje za dobré řešení a prosazuje postupný útlum sídlíště, který by byl realizován v dlouhodobém horizontu se zohledněním potřeb místních obyvatel. Obyvatelům by bylo následně poskytnuto nájemní bydlení mimo segregované lokality v bytech standardní kvality.²

V současné době tvoří sídlíště mezi Obrnicemi a Mostem segregovaný architektonický monolit, který Vstupní analýza zpracovaná ASZ v roce 2016 (ASZ, 2016) označuje za jedinou sociálně vyloučenou lokalitu na území města Mostu. Podobně označuje sídlíště Chanov i výzkumná zpráva projektu Pilotní ověření Metodiky identifikace lokalit rezidenční segregace v obcích ČR zpracovaná Luděkem Sýkorou, která v území zjistila koncentraci sociálně vyloučených osob a znaky segregace.³

Účelem studie, kterou Agentura pro sociální začleňování předkládá městu Most, je zodpovědět otázky, které se týkají možného budoucího vývoje sociodemografické struktury obyvatelstva na území sídlíště Chanov. Analýza bude využita jako podkladový dokument pro další kroky v oblasti sociálního začleňování na sídlíšti Chanov. Hlavní výzkumné otázky zní:

- Jaká je současná struktura obyvatel lokality Chanov?
- Jakým způsobem se struktura obyvatel měnila v uplynulých letech?
- Jaké změny lze očekávat v následujícím období?

K zodpovězení otázek ohledně historického vývoje a současného stavu populace byly využity především statistické metody, které byly v některých případech podpořeny rozhovory s institucionálními aktéry. Vzhledem k zaměření výzkumu na velmi malou populaci sídlíště bylo nezbytné kombinovat různé zdroje dat.

V části zaměřené na očekávaný vývoj v následujícím období zpráva popisuje změny a trendy vyplývající ze současného stavu. Nejedná se však o prognózu vývoje obyvatelstva pro sídlíště Chanov, protože se jedná o velmi malou populaci, jejíž vývoj je výrazně ovlivňován migrací a může být také výrazně náchylný na náhodné vlivy.

¹ Viz online například zde: <https://www.mesto-most.cz/pracovni-skupina-zalozena-za-ucelem-budoucnosti-sidliste-chanov-bude-v-moste-pusobit-nadale/d-34805> a https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/most-zacal-resit-chanov-vznikla-politicka-pracovni-skupina-pro-sidliste-20190221.html (navštíveno 12. 7. 2019)

² Viz online: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-nepodporuje-rekonstrukce-panelovych-domu-v-chanove-resenim-je-postupny-utlum-sidliste/> (navštíveno 12. 7. 2019)

³ Shrnutí pilotáže je dostupné online: http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Workshopy/Rezidencni_segregace_I/Skora-Metodika-identifikace-lokalit-segregace.pdf (navštíveno 12. 7. 2019)

Studie čerpá z dat obdržených od spolupracujících institucí. Jedná se zejména o Magistrát města Mostu, MPSV, ÚP České republiky. Studie rovněž využívá veřejně dostupná data Českého statistického úřadu⁴ a odkazuje na dokumenty Agentury pro sociální začleňování.⁵ Rovněž byly vytvořeny kvalitativní rozhovory se zástupci některých nevládních organizací působících na území Chanova, s odpovědnými úředníky magistrátu města a zástupci ÚP České republiky.

Tabulka 1 Počty respondentů

	Počet respondentů
Dům romské kultury	1
Charita Most	4
Odbor městského majetku	1
Odbor sociálních věcí	3
Kontaktní pracoviště ÚP Most	1

Počty respondentů v tabulce 1 neodpovídají počtu rozhovorů, celkem bylo v rámci výzkumu provedeno 5 rozhovorů. Kontaktní pracoviště ÚP Most bylo vzhledem k omezené časové dotaci výzkumu osloveno pouze emailem, odpovědi byly zaslány elektronicky.

⁴ www.czso.cz

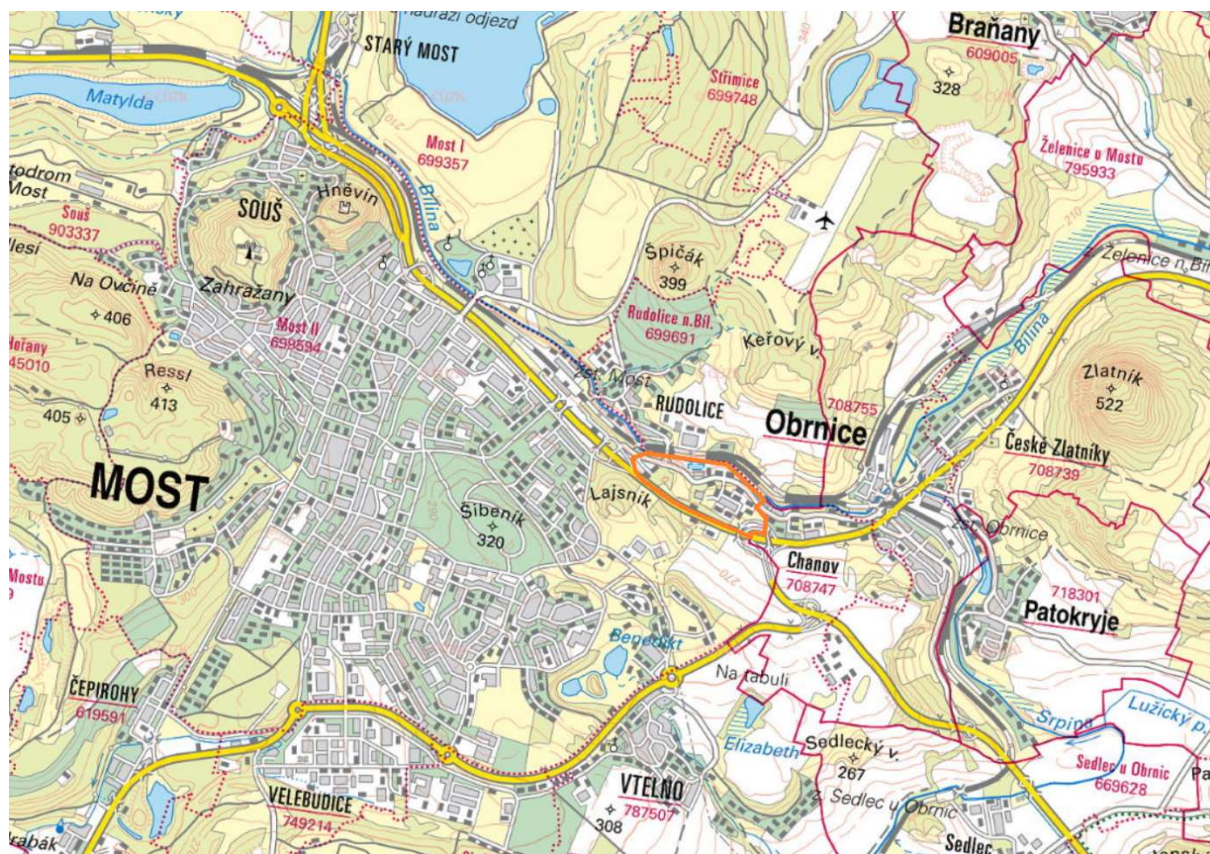
⁵ www.socialni-zaclenovani.cz

7 Území města a sídliště Chanov

Město Most se dělí do osmi místních částí, jsou jimi Komořany, Souš, Starý Most, Rudolice, Čepirohy, Velebudice, Vtelnno a Most, kam patří i sídliště Chanov.

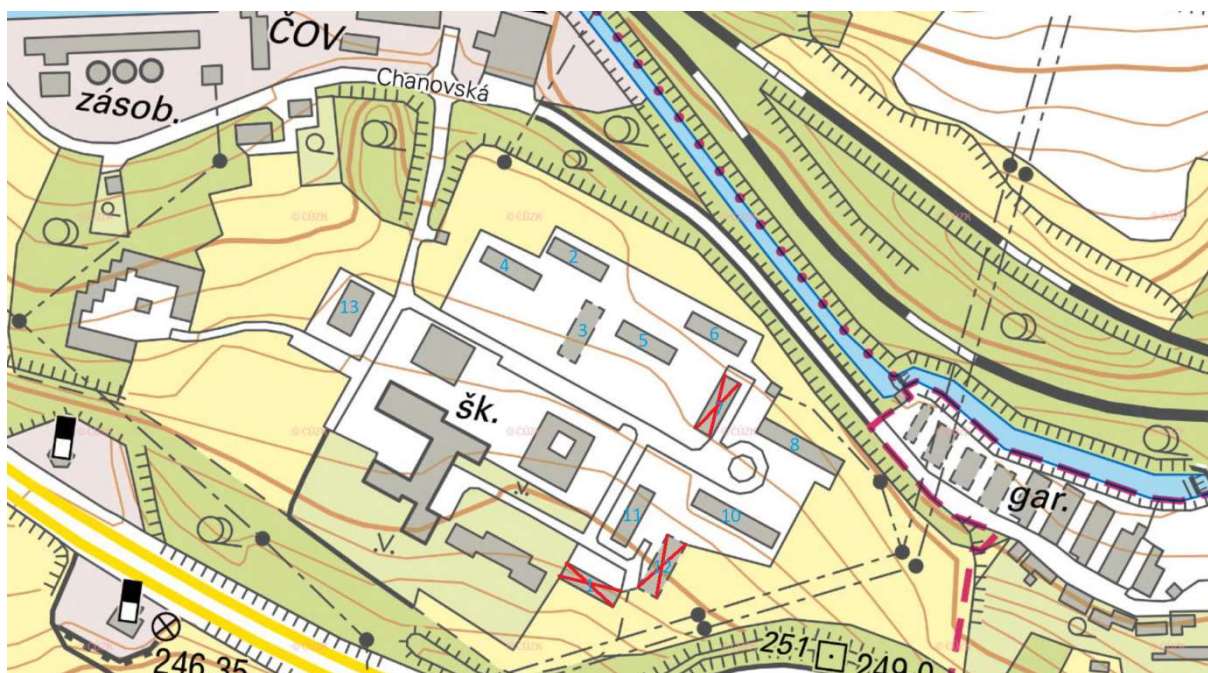
Nejmenší geografickou jednotkou, za kterou jsou při SLDB dostupná podrobná sociodemografická data, je tzv. základní sídelní jednotka. V případě sídliště Chanov se jedná o ZSJ 303313, která kompletně zahrnuje celé sídliště a jeho obyvatele.

Obrázek 1 Mapa města Mostu s vyznačenou ZSJ 303313 Chanov, stav k roku 2015, zdroj Geoportal ČÚZK

Sídliště Chanov se nachází ve východní části katastru obce Most, severně od silnice E442 a jižně od řeky Bělina. ZSJ 303313 Sídliště Chanov sousedí s obcí Obrnice, resp. se ZSJ 108740 Chanov, která je součástí Obrnic. Poblíž sídliště se nachází čistírna odpadních vod, ubytovna UNO, kterou mají ve správě Technické služby města Mostu a.s. a benzínová pumpa při silnici E442.

Obrázek 2 Mapa sídliště Chanov a okolí, mapa zobrazuje stav z roku 2015, zdroj ČÚZK

Červenými křížky jsou na obrázku 2 vyznačeny již neexistující bloky, modré číslice označují jednotlivé bloky. V roce 2002 byl mezi dosud existujícími bloky 8 a 10 stržen blok 9.

V době výzkumu se sídliště skládalo z celkem 9 bytových panelových domů a několika objektů občanské vybavenosti.

8 Základní sociodemografické údaje za město Most

Údaj o počtu obyvatel je základní a nejužívanější demografickou charakteristikou. Počty obyvatel v daném území jsou zjišťovány průřezově a to v rámci sčítání lidu domů a bytů, pořádaných na území státu v přibližně desetiletém cyklu a dále průběžně na základě údajů o pohybu obyvatel, jehož jednou složkou je bilance přirozenou měnou tj. počtu narozených a zemřelých a bilance stěhování tj. počtu přistěhovalých a vystěhovalých.

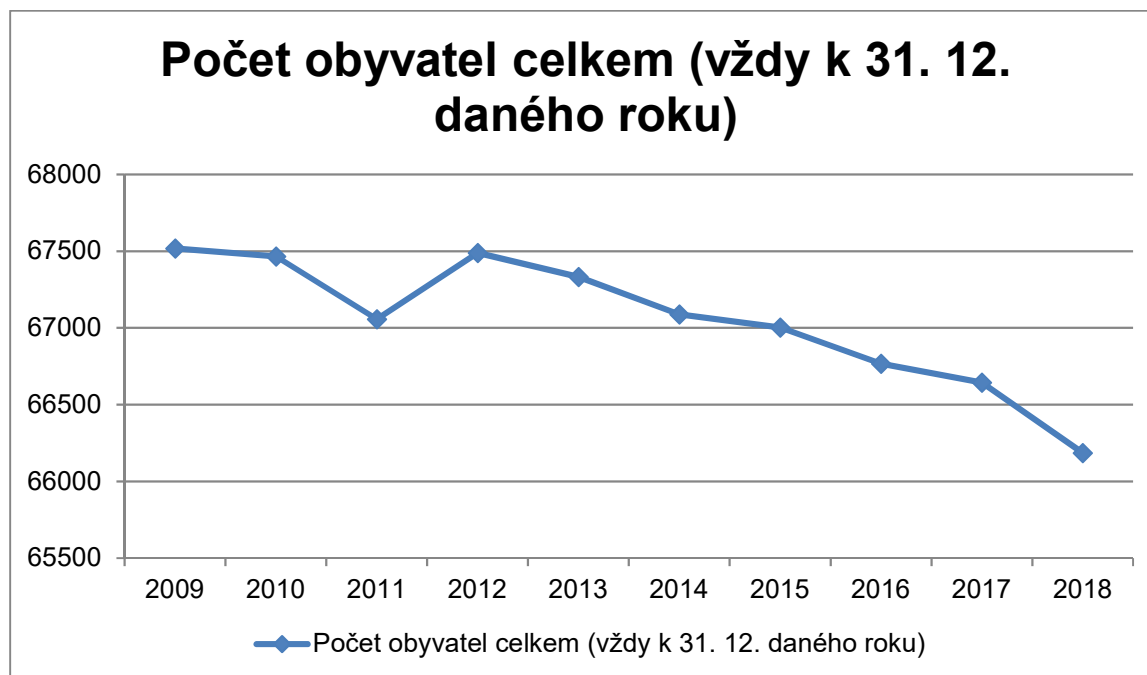
Sídlíště Chanov je součástí města Most, za který jsou ve veřejné databázi ČSÚ spolehlivé průběžné údaje.

Tabulka 2 Sociodemografické údaje za město Most od roku 2009 do roku 2018, vždy k 31. 12. daného roku, zdroj ČSÚ

	Počet obyv. celkem	v tom podle pohlaví		v tom ve věku (let)			Průměrný věk
		Muži	ženy	0-14	15-64	65 a více	
2009	67518	32893	34625	9858	48710	8950	39,5
2010	67466	32882	34584	9892	48392	9182	39,8
2011	67058	32748	34310	9800	47531	9727	40,3
2012	67490	33040	34450	9893	47323	10274	40,5
2013	67332	32944	34388	10028	46583	10721	40,8
2014	67089	32878	34211	10041	45984	11064	41,1
2015	67002	32816	34186	10175	45395	11432	41,3
2016	66768	32801	33967	10207	44831	11730	41,5
2017	66644	32679	33965	10378	44299	11967	41,7
2018	66186	32466	33720	10309	43724	12153	41,9

Tabulka 2 uvádí základní demografické údaje v období od roku 2009 do roku 2018. Zřejmý je zvyšující se průměrný věk a snižování celkového počtu obyvatel Mostu.

Graf 1 Počet obyvatel Mostu celkem v meziodí 2009 až 2018, zdroj ČSÚ

V posledních téměř 30 letech lze sledovat stálý pokles celkového počtu obyvatel v Mostě. Nejvyšší počet obyvatel vykazovalo město začátkem 90. let (v SLDB 1991 bylo sečteno

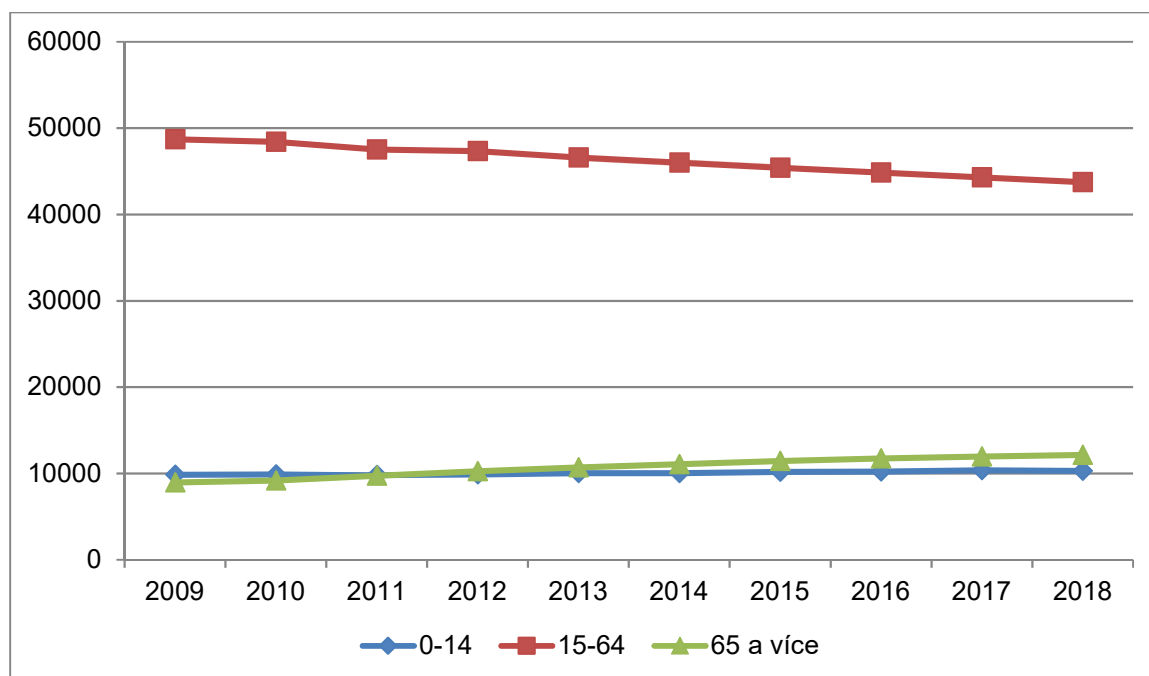
70 670 obyvatel). Od roku 2009 do roku 2018 došlo k úbytku 1332 obyvatel. Rok 2011 tvoří v kontextu posledních deseti let výjimečnou anomálii.

Věkové složení obyvatel eviduje ČSÚ průběžně v každoročních intervalech. Podle dat ČSÚ lze vytvořit historii věkového vývoje populace v Mostě za každý rok. Kvůli zjednodušení uvádíme desetiletou datovou řadu od roku 2009 do konce roku 2018, za který jsou k dispozici poslední kompletní datové řady.

Pro rámcové poznání věkového složení se běžně užívá dělení daného populačního souboru do tří základních věkových skupin:

- Věková skupina ve věku 0-14 let – předproduktivní
- Věková skupina ve věku 15-64 let – produktivní
- Věková skupina ve věku 65 a více – poproduktivní

Graf 2 Vývoj počtu obyvatel v Mostě rozdělený do tří hlavních věkových skupin, zdroj ČSÚ

Na grafu 2 lze sledovat změnu, která se udála v roce 2012. Počet obyvatel města v kategorii 65+ tehdy poprvé ve sledovaném období překonal počet obyvatel v předproduktivní věkové kategorii. Počet seniorů byl o 381 vyšší. V dalších letech se tento rozdíl dále navyšoval a v roce 2018 činil již 1844.

Věkovou strukturu města lze dále charakterizovat pomocí několika indexů. Index stáří je velmi často používanou charakteristikou věkové struktury obyvatelstva, která vypovídá o stárnutí populace. Vyjadřuje, kolik obyvatel ze starších věkových skupin připadá na sto dětí. Konkrétně v tomto případě kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí do 15 let věku. Čím vyšší hodnota indexu stáří, tím starší populace a tím také větší pravděpodobnost jejího přirozeného úbytku.

Tabulka 3 Indexy stáří za město Most, vstupní data z ČSÚ

	Most
SLDB 1991	40,16
SLDB 2001	62,20
Průřezový sběr dat k 31. 12. 2009	90,78
SLDB 2011	98,70
Průřezový sběr dat k 31. 12. 2018	117,89

Zajímavou charakteristikou věkové struktury obyvatel je i index ekonomického zatížení. Vypovídá o poměru počtu seniorů a dětí k počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku. Speciálně v tomto případě vyjadřuje, kolik dětí ve věku 0 – 14 let a osob ve věku 65 a více let připadá na 100 osob ve věku 15 – 64 let. Vyšší hodnoty indexu ekonomického zatížení ukazují mj. menší podíl obyvatel v ekonomicky aktivním věku a tím také menší možnost zvýšení celkového materiálního blahobytu prostřednictvím příjmů z práce (a naopak signalizuje vyšší závislost příjmů populace na vývoje systémů důchodového zabezpečení, sociálních transferů nebo daňových úlev či služeb zaměřených na děti a rodiny s dětmi).

Tabulka 4 Indexy ekonomického zatížení za město Most, vstupní data z ČSÚ

	Most
SLDB 1991	48,19
SLDB 2001	39,92
Průřezový sběr dat k 31. 12. 2009	38,61
SLDB 2011	40,52
Průřezový sběr dat k 31. 12. 2018	51,37

Charakteristickým trendem věkové struktury města Mostu ve sledovaném období od roku 2009 je celkové snižování populace. Od roku 2009 do konce roku 2018 ubylo ve městě celkem 1332 obyvatel. Od roku 2012, kdy poproduktivní věková skupina poprvé překonala počet obyvatel ve věku do 14 let, se kontinuálně zvyšuje rozdíl mezi oběma skupinami. Jinými slovy, ve městě ubývá obyvatel a populace stárne. Indexy stáří v tabulce 3 ukazují dlouhodobé stárnutí populace města. Index ekonomického zatížení svou hodnotou z konce roku 2018 již překonal hodnotu z roku 1991. K 31. 12. 2018 tak připadalo na 100 obyvatel v ekonomicky aktivním věku celkem 51 osob ve věku 0 – 14 let a 65 a více let.

9 Počet a struktura obyvatel sídliště Chanov

9.1 Metody zjištění počtu a struktury obyvatel

Jedním z vedlejších dopadů častějšího stěhování obyvatel sociálně vyloučených lokalit (oproti nevyloučené populaci) je nižší vypovídací hodnota a důvěra institucionálních aktérů k údajům o počtu obyvatel v jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách ze standardních databází průběžné evidence obyvatel nebo sčítání lidu⁶. Faktický počet obyvatel se může od evidenčního počtu osob s trvalým pobytem odlišovat také z důvodu hlášení části obyvatel SVL k trvalému pobytu v místě ohlašovny⁷, dočasné nepřítomnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody nebo dětí v ústavní péči apod. V důsledku řady těchto faktorů se údaje o počtu obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách mohou různit, což výrazně znesnadňuje nejen možnosti samotné analýzy aktuální situace, ale i předjímání budoucího vývoje. Výhodou využití různých datových zdrojů je naopak jejich vzájemné ověření (podle principu triangulace).

Pro analýzu počtu a základní demografické struktury obyvatel Chanova jsme využili následující datové zdroje:

- Výsledky sčítání lidu, domů a bytů v letech 1999, 2001 a 2011 (Český statistický úřad)
- Průběžnou evidenci obyvatel (Magistrát města Mostu)
- Expertní odhad sociálního odboru města s využitím dalších podkladů (Magistrát města Mostu)
- Expertní odhady neziskových organizací působících v Chanově

Statistické údaje SLDB umožňují popsat dlouhodobý vývoj populace na sídlišti.

Vzhledem k více než osmiletému odstupu od posledního SLDB je nutné doplnit tuto časovou řadu o aktuální údaj, který poskytlo město Most z průběžné evidence obyvatel. Jak již bylo uvedeno výše, spolehlivost tohoto údaje je snižována řadou faktorů. Jednou z možností, jak tento údaj zpřesnit, je odečíst od něj tu část obyvatel s trvalým pobytem, která se prokazatelně zdržuje jinde, např. na základě soudního rozhodnutí. Na počátku června 2019 bylo ve výkonu trestu celkem 20 osob ze sídliště Chanov, z toho 1 žena a 19 mužů. OSPOD v rámci sídliště Chanova evidoval celkem 22 dětí v ústavní výchově, z toho 13 z důvodu nevyhovujícího rodinného zázemí a 9 dětí s výchovnými problémy. Dále kurátoři OSPOD evidovali 3 děti s výchovnými problémy v ochranné výchově.

Celkem 16 dětí bylo v péči třetí osoby a 10 dětí v pěstounské péči. V obou případech nelze jednoznačně určit místo pobytu mimo sídliště. Nad 6 dětmi byl soudní dohled, ve 2 případech z důvodu nevyhovujícího rodinného zázemí a ve 4 případech kvůli výchovným problémům.

Další možností je vyjít z informací aktérů, kteří v Chanově působí, a jejich kvalifikovaných odhadů podepřených případně jinými evidencemi.

⁶ Stěhování však nemusí mít na změnu počtu obyvatel významný vliv. Některé výzkumy, včetně sond realizovaných v Mostě (Štěpánková 2015, Dvořáková 2018), ukazují na obousměrnost stěhování mezi vyloučenými lokalitami, kdy se část obyvatel odstěhuje a jiní se přistěhují.

⁷ V lokalitách s ubytovnami nebo jinými než obytnými prostory (což není případ Chanova) se navíc obyvatelé k trvalému pobytu nemohou přihlásit.

Dotazovaní pracovníci Charity Most⁸ se při skupinovém rozhovoru shodli na faktu, že odhadnout počet skutečně bydlících osob na sídlišti Chanov je složité. Lidé dle jejich zkušeností opouští byty na sídlišti často ze dne na den. Řeší tak různé problémy, které se mohou týkat například dluhů a údajné lichvy, ale může za tím stát i snaha rychle využít různé příležitosti. Odhlášení trvalého pobytu lidé neřeší právě i z důvodů náhlých stěhování. Bez odhlášení, resp. přehlášení trvalého pobytu potom vzniká nesoulad mezi skutečným počtem obyvatel na sídlišti a statistikou evidence obyvatel.

Rozdíl mezi lidmi s trvalým pobytem a skutečně bydlícími je ovlivněn i odchodem lidí do výkonu trestu. V roce 2018 bylo podle dat sociálních kurátorů z výkonu trestu propuštěno celkem 11 lidí s trvalým pobytem na území sídliště Chanova, z toho 10 mužů a 1 žena. K 3. 6. 2019 bylo od začátku roku 2019 propuštěno 12 mužů.

Podobně jako v předchozím případě jsou statistiky počtu obyvatel ovlivněny i dětmi v ústavní a ochranné výchově.

Vedoucí pracovník Domu romské kultury odhadoval počet obyvatel sídliště na zhruba 1000 obyvatel. Svůj odhad označoval jako velmi hrubý.

Pracovníci Charity tvrdili, že se sociální situace v Chanově zhoršuje a i na základě toho usuzovali, že se bude do budoucna počet obyvatel sídliště spíše zvyšovat. Zhoršování širší sociální situace dávali dohromady se zvyšováním porodnosti.

Průběžné sledování charakteristik struktury obyvatel mimo SLDB není za ZSJ, a tedy ani za sídliště Chanov, dostupné. Z toho důvodu můžeme vycházet pouze z údajů SLDB, které se po roce 1989 konaly dosud třikrát a to v roce 1991, 2001 a naposledy v roce 2011.⁹

Nezákladnější demografická charakteristika, kterou SLDB zjišťuje, je počet obyvatel v jednotlivých ZSJ.

9.2 Demografická struktura obyvatelstva

SLDB má jisté metodologické limity, které se mohly právě v lokalitách jako je například Chanov zásadněji projevit na správnosti výsledných počtů.¹⁰

Tabulka 5 Obyvatelstvo úhrnem - celkem - absolutně, zdroj ČSÚ

	Obyvatelstvo úhrnem - celkem - absolutně
1991	1363
2001	1421
2011	1130
2019 (NE SLDB)	1243

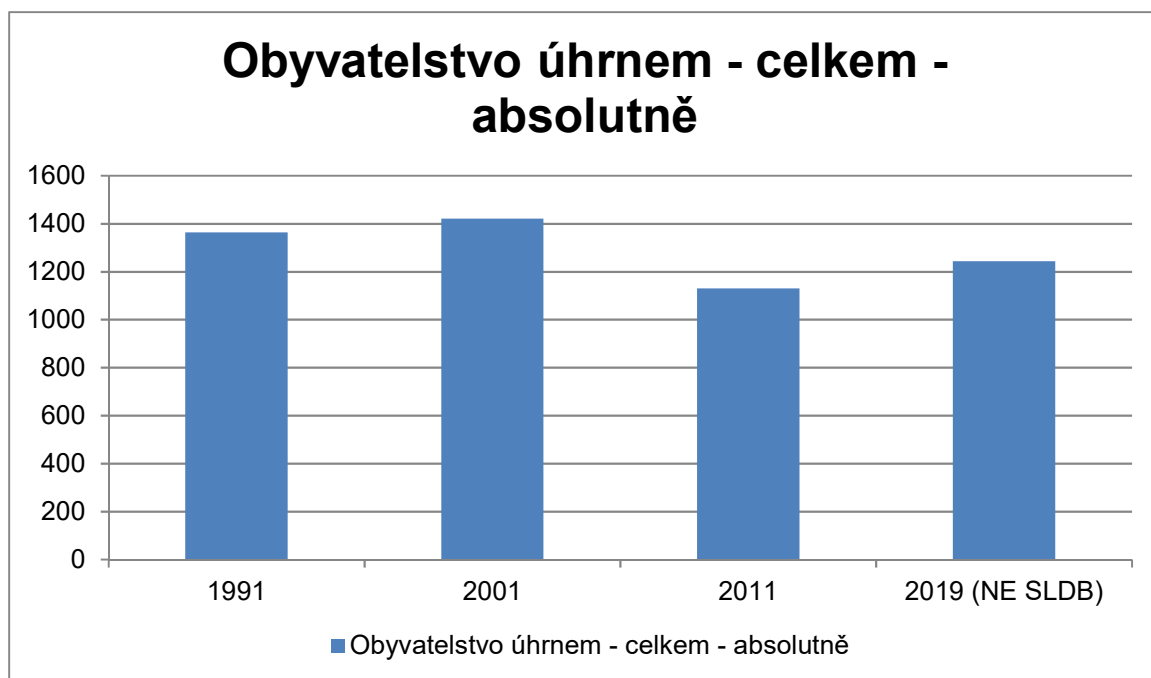
V tabulce 5 je, kromě tří SLDB uskutečněných po roce 1989, zanesen i počet obyvatel ZSJ Chanov k datu 14. května 2019 dle evidence obyvatel, podrobněji tematizováno na str. 17. Evidence obyvatel byla i jedním ze vstupních dat SLDB.

⁸ V době výzkumu spolupracovali na území sídliště s 25 rodinami, tj. cca 90 dětí a 50 dospělých.

⁹ Metodologie sběru dat v SLDB a limity sčítání jsou zmíněny online zde: https://www.czso.cz/csu/sldb/o_scitani

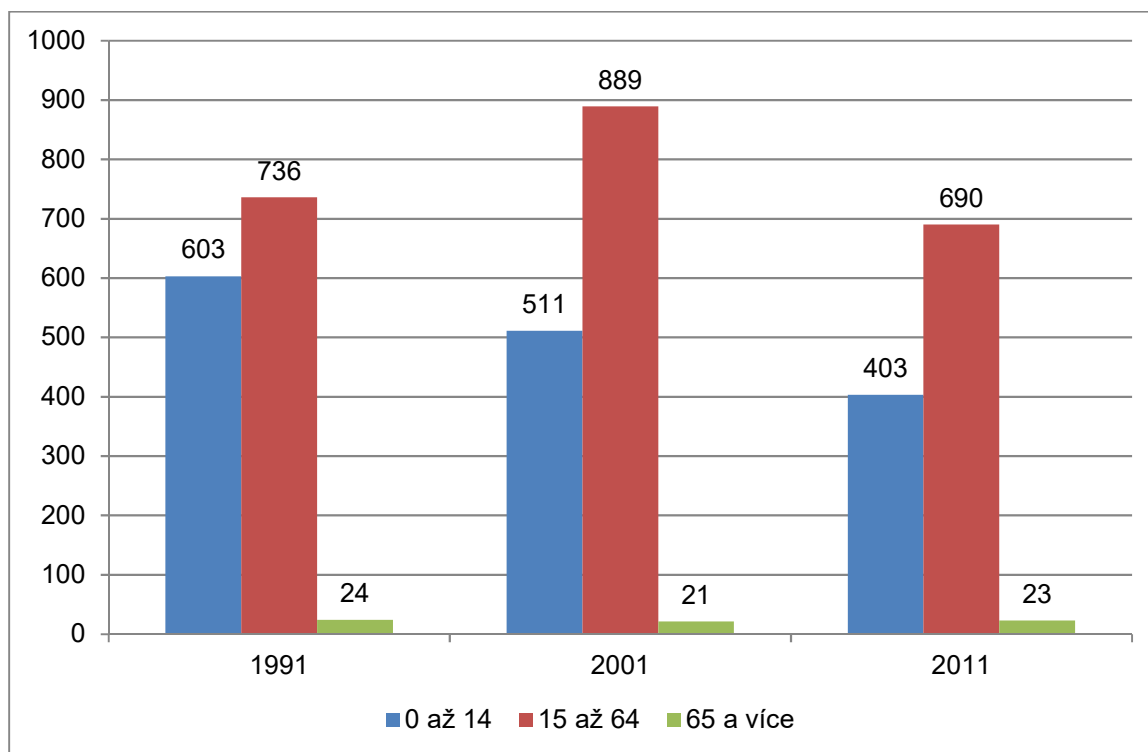
¹⁰ Více o SLDB online na <https://www.czso.cz/csu/sldb> (navštíveno 17. 6. 2019)

Graf 3 Obyvatelstvo na sídlíšti Chanov úhrnem - celkem - absolutně, zdroj ČSÚ a Odbor sociálních věcí magistrátu města Mostu

Na grafu 3 je patrný mírný růst počtu obyvatel mezi roky 1991 a 2001 a úbytek v následující dekádě. Rozdíl mezi posledním sčítáním v roce 2011 a počtem matriky z roku 2019 činil 113 osob. Rozdíl mezi hodnotami z roku 2011 a 2019 může být zapříčiněn i jinými vstupními zdroji dat a jinou metodologií sčítání.

Graf 4 Tři hlavní věkové skupiny na sídlišti Chanov dle SLDB, zdroj ČSÚ

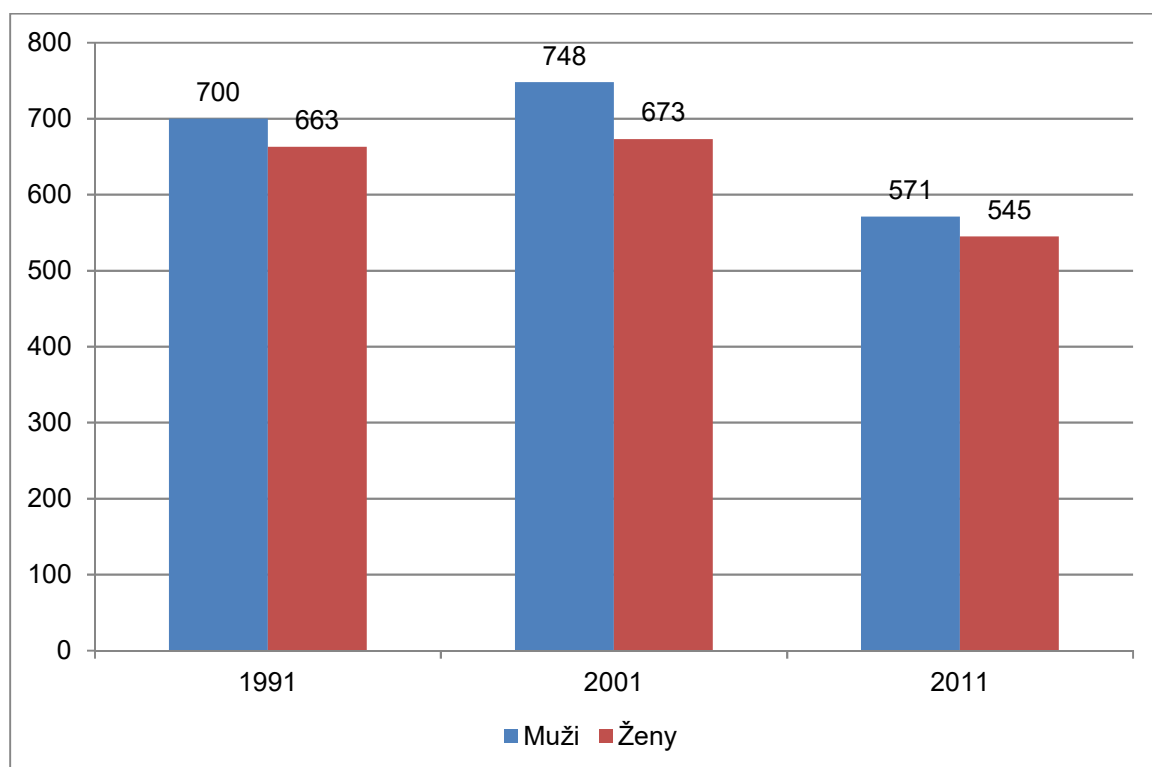

V roce 2011 bylo evidováno celkem 14 osob s nezjištěným věkem, tyto osoby nejsou v grafu 4 zaznamenány.

Jednak kvůli nesouladu mezi intervaly v SLDB z roku 1991 a dvěma následujícími a jednak i kvůli nepravidelnému rozložení intervalů ve všech třech sčítáních nelze zobrazit podrobnější věkové skupiny než ty, které jsou zobrazeny v grafu 4. Populační vrchol, alespoň v rámci SLDB, představuje rok, resp. sčítání, 2001. V roce 2001 došlo ke snížení předproduktivní věkové skupiny zřejmě na úkor produktivní věkové skupiny. V roce 2011 došlo k zásadnímu poklesu produktivní věkové skupiny, která byla sycena především předproduktivní věkovou skupinou. Ta, podobně jako v předcházejícím SLDB, zaznamenala pokles. Ve všech třech sledovaných SLDB byla poproduktivní věková skupina nepočtená (např. ve srovnání s podílem poproduktivní věkové skupiny na území celého Mostu) a stabilní, což může mít různá vysvětlení. Jedním z nich může být to, že vzhledem ke ztížené dostupnosti zdravotní péče a mnoha dalším faktorům spojeným se sociálním vyloučením, které snižují střední délku života, se lidé nedožívají věku 65 a více let, kterým je poproduktivní věková skupina určena. Zpráva projektu Equi-Health z roku 2015 pracující s etnickým rozlišováním uvádí, že střední délka života je u Romů v České republice o 10 až 15 let kratší než u majoritní populace (Hnilicová, str. 13).¹¹ Vzhledem k tomu, že sídliště Chanov je etnicky segregované a obývané ve většině Romy, data Equi-Health by podporovala tezi o nízké úrovni zdravotní péče jako důvodu nízkého počtu seniorů na sídlišti.

¹¹ Zpráva projektu Equi-Health dále uvádí, že například úmrtnost novorozenců je u Romů 2,5krát vyšší než je národní průměr.

Graf 5 Srovnání celkových počtů mužů a žen na území sídliště Chanova v jednotlivých SLDB, zdroj ČSÚ

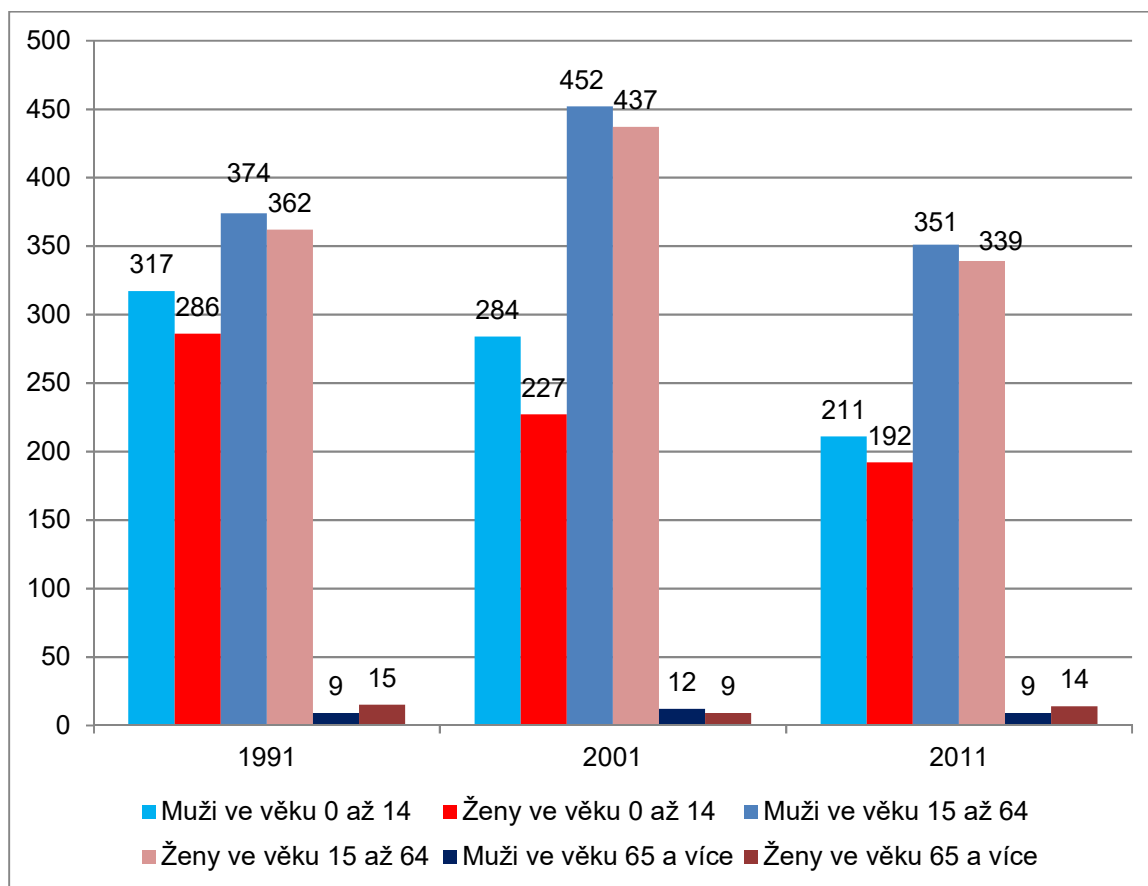
Graf 5 porovnává počty mužů a žen na území sídliště Chanov v jednotlivých SLDB. Rozdíl mezi muži a ženami byl ve třech sledovaných letech relativně neměnný. V roce 2001, kdy ČSÚ evidoval na sídlišti Chanov nejvyšší počet obyvatel, se zvýšil i rozdíl mezi oběma skupinami, avšak poměr vyššího počtu mužů nad ženami v celkové populaci stále přetrvával.

Tabulka 6 Srovnání počtů mužů a žen v jednotlivých SLDB na území sídliště Chanov, zdroj ČSÚ

	Muži ve věku 0 až 14	Ženy ve věku 0 až 14	Muži ve věku 15 až 64	Ženy ve věku 15 až 64	Muži ve věku 65 a více	Ženy ve věku 65 a více
1991	317	286	374	362	9	15
2001	284	227	452	437	12	9
2011	211	192	351	339	9	14

Přestože bylo v každém SLDB na území sídliště Chanov evidováno více mužů než žen, ve srovnání věkových skupin rozdělených na muže a ženy dochází k pozoruhodným trendům i v tomto parametru.

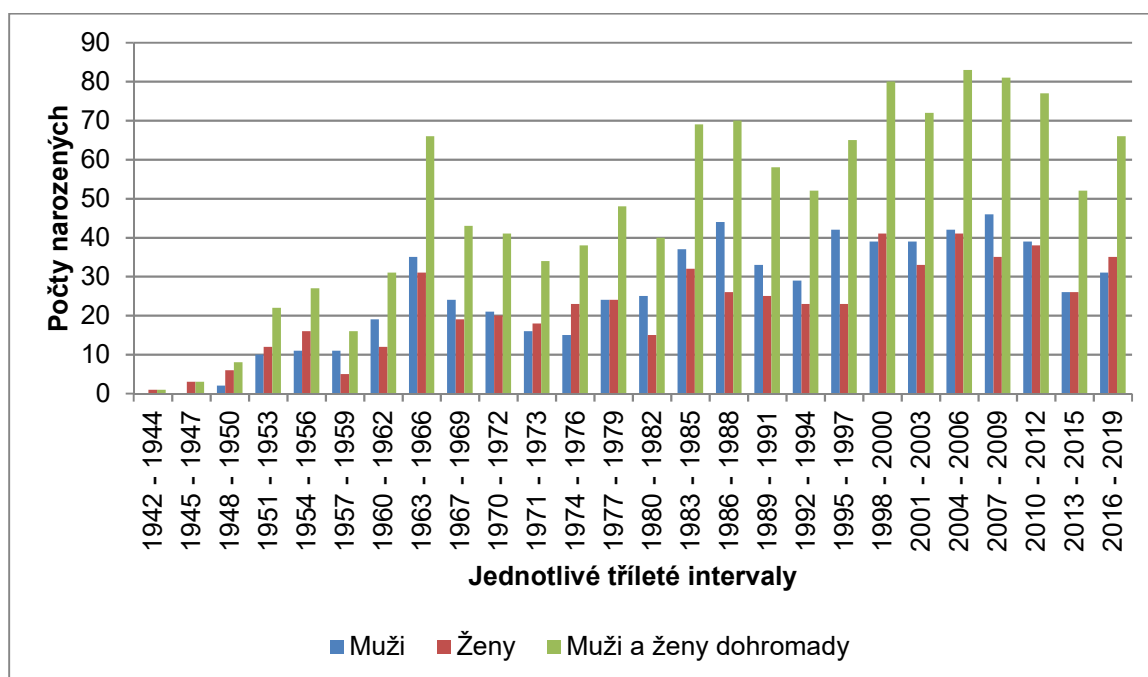
Graf 6 Srovnání počtů mužů a žen v jednotlivých SLDB na území sídliště Chanov, zdroj ČSÚ

V grafu 6 lze ve všech SLDB s větší nebo menší intenzitou pozorovat charakteristické snížení rozdílu mezi muži a ženami v předproduktivní a produktivní věkové kategorii. Nejintenzivnější dorovnaní podílu mužů a žen lze spatřit v produktivní věkové skupině v roce 2001. Zatímco rozdíl v předproduktivní věkové skupině v roce 2001 činil 57 osob ve prospěch mužů, v produktivní věkové skupině bylo v témže roce již jen o 15 mužů více. Vzhledem k nízkým počtům seniorů byly tyto skupiny vyrovnané.

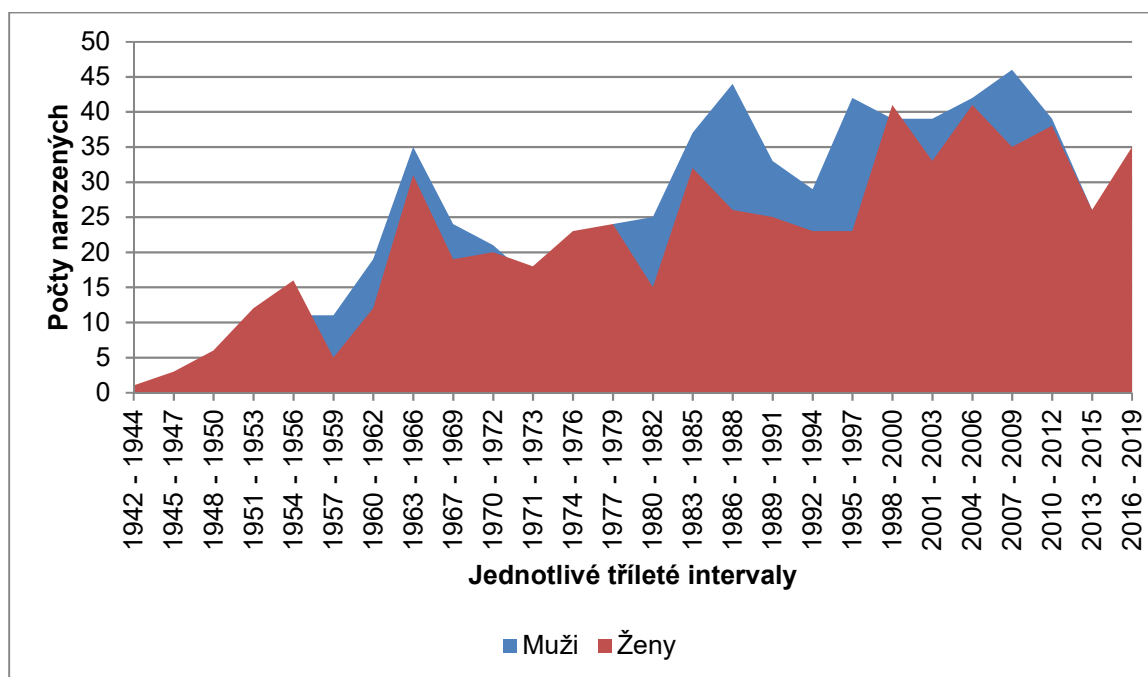
Data ze SLDB dodávají analýze patřičný historický přesah, avšak ani data z posledního sčítání již nejsou aktuální. V rámci spolupráce se sociálním odborem byla proto obdržena data, která eviduje městská matrika, tj. data z tzv. evidence obyvatel. Zachycují počty mužů, žen a celkové počty obyvatel na sídlišti Chanov ke dni 14. 5. 2019. Počty jsou navíc rozdělené do tříletých intervalů podle roků narození. Celkem bylo na sídlišti Chanov k 14. 5. 2019 evidováno 1243 osob, z toho bylo 660 mužů a 583 žen. Jak bylo řečeno výše, rozdíl mezi posledním SLDB v roce 2011 a počtem matriky v roce 2019 činil 113 osob. V tomto mezidobí tak dle těchto dat došlo k mírnému navýšení populace sídliště.

Graf 7 Obyvatelstvo Chanova dle dat z matriky, zdroj Magistrát města Mostu

Graf 7 rozděluje muže, ženy a součet mužů a žen do celkem 26 tříletých intervalů, v kterých byli lidé narozeni. Jinak řečeno, jednotlivé tříbarevné sloupce zastupují počty narozených v daném tříletém intervalu a dělí je podle pohlaví a v zeleném sloupci je celkový počet narozených za dané tříleté období. Výrazný je především interval let 1963 až 1966, který na grafu vytváří pozoruhodnou anomálii. Z těchto let pochází celkem 66 obyvatel sídliště Chanov. V předcházejícím intervalu 1960 až 1962 to bylo pouze 31 osob a v následujícím období 1970 až 1972 pouze 43. Na základě evidence obyvatel lze obecně označit obyvatelstvo Chanova především jako mladé s nízkým podílem seniorů.

Graf 8 Rozdíly v počtu narozených mužů a žen na území sídliště v jednotlivých intervalech dle dat z matriky, zdroj Magistrát města Mostu

Graf 8 lépe znázorňuje rozdíl mezi počty mužů a žen a jednotlivé dominantní ročníky, které se objevují v několika vlnách. Graf 8 rovněž znázorňuje konkrétní období s vyššími rozdíly mezi počty mužů a žen. Počty mužů dominují především mezi ročníky 1980 až 1997.

Vstupní analýza z roku 2016 (ASZ, 2016) uvádí k lednu 2016 počet obyvatel Chanova dle statistiky evidence obyvatel hodnotou 1294 (z toho 33 % tvořily děti). Odhad počtu obyvatel sídliště, který do analýzy poskytla pracovnice Odboru Sociálních věcí, byl v témže roce o zhruba 500 osob nižší, činil 800. Na podobnou odchylku upozorňovali zástupci stejného odboru i u dat z matriky obdržovaných pro tvorbu této analýzy a následně dodali i data platná k 15. lednu 2019, kdy jedna z pracovnic Odboru sociálních věcí na základě svých expertních kontinuálních znalostí z terénu aktualizovala data z evidence obyvatel a fakticky spočítala skutečné obyvatele sídliště. Jinak řečeno, pracovnice magistrátu porovnála data evidence obyvatel se skutečností na sídlišti. Data z ledna 2019 nebyla již v době výzkumu v květnu a červnu 2019 aktuální a i při vlastním sběru mohlo dojít k nepřesnostem. Vzhledem k omezeným možnostem jiných forem dat se ale i přes nedostatky sběru a zřejmou neaktuálnost jednalo o nejlepší možná data i v době tvorby analýzy v červnu 2019.¹²

Jak uvedli pracovníci magistrátu, motivací pro udržení trvalého pobytu může být i fakt, že bez trvalého pobytu na území města Mostu nelze žádat o nájemní byt na sídlišti Chanov. Problém neodhlášení od trvalých pobytů a vznikající nesoulad mezi evidencí obyvatel a skutečným stavem tematizoval i vedoucí Domu romské kultury. Problém vysvětloval kromě jiného i velikostí jednotlivých rodin na sídlišti. Obyvatelé sídliště podle něj navštěvují příbuzné a tráví u nich třeba i několik měsíců, kdy jsou mimo místo trvalého bydliště. Možných důvodů, které obyvatele sídliště vedou k neodhlášení trvalého pobytu, může být celá řada.

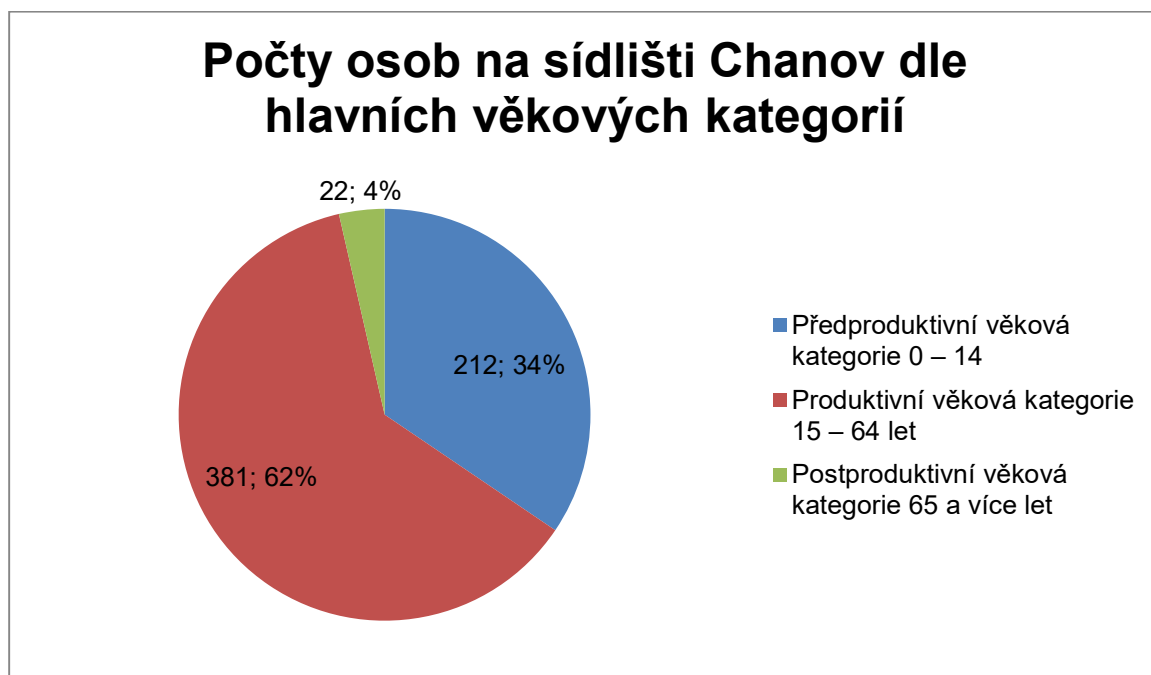
Výsledky kontinuálních terénních šetření provedených pracovníci magistrátu jsou vztažené k 15. lednu 2019. Potvrdily pokračující nesoulad mezi statistikou evidence obyvatel a skutečným počtem obyvatel sídliště.¹³ Podle těchto dat bylo v bytech na sídlišti Chanov celkem 615 obyvatel (tj. o 628 osob méně než podle evidence obyvatel), z toho dle základních věkových kategorií:

- Předproduktivní věková kategorie 0 – 14 let činila 212 osob
- Produktivní věková kategorie 15 – 64 let činila 381 osob
- Postproduktivní věková kategorie 65 a více let činila 22 osob

¹² Data byla na rozdíl od formátu, v kterém byla obdržena data z evidence obyvatel, ve formátu po jednotlivých letech včetně rozdělení na muže a ženy.

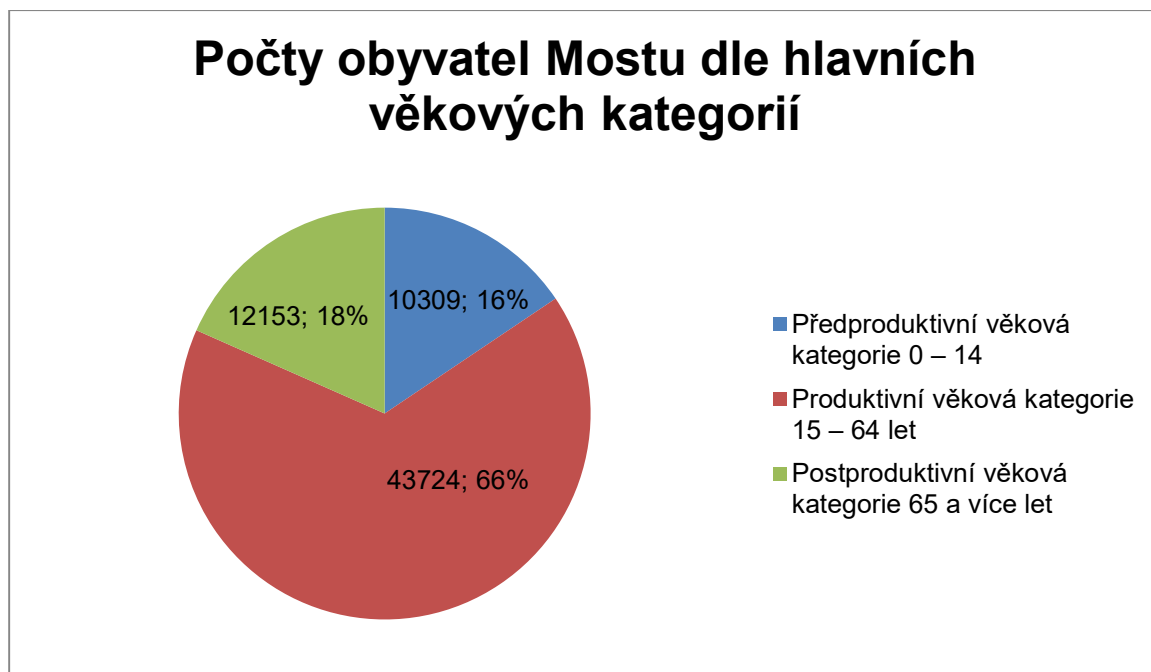
¹³ Odbor správních činností například v nedávné době před výzkumem přehlašoval trvalé pobyty některých bývalých obyvatel sídliště na adresu radnice v Mostě. Důvodem byl jejich trvalý pobyt uvedený v již neexistujícím bloku, který byl kvůli havarijnímu stavu zbourán.

Graf 9 Počty osob na sídlišti Chanov dle hlavních věkových kategorií, zdroj Odbor sociálních věc

Z přehledu třech hlavních kategorií je zřejmé, že statistika evidence obyvatel se svou věkovou strukturou podobá i struktuře skutečně bydlících obyvatel. Statistiku evidence obyvatel nelze kvůli tříletým věkovým intervalům a tedy i odlišnému formátu dat rozdělit do třech věkových skupin stejným způsobem jako data z terénního šetření. Pro srovnání je níže uveden graf s procentuálním podílem třech hlavních věkových skupin k 31. 12. 2018 za celý Most.

Graf 10 Počty obyvatel Mostu dle hlavních věkových kategorií, zdroj ČSÚ

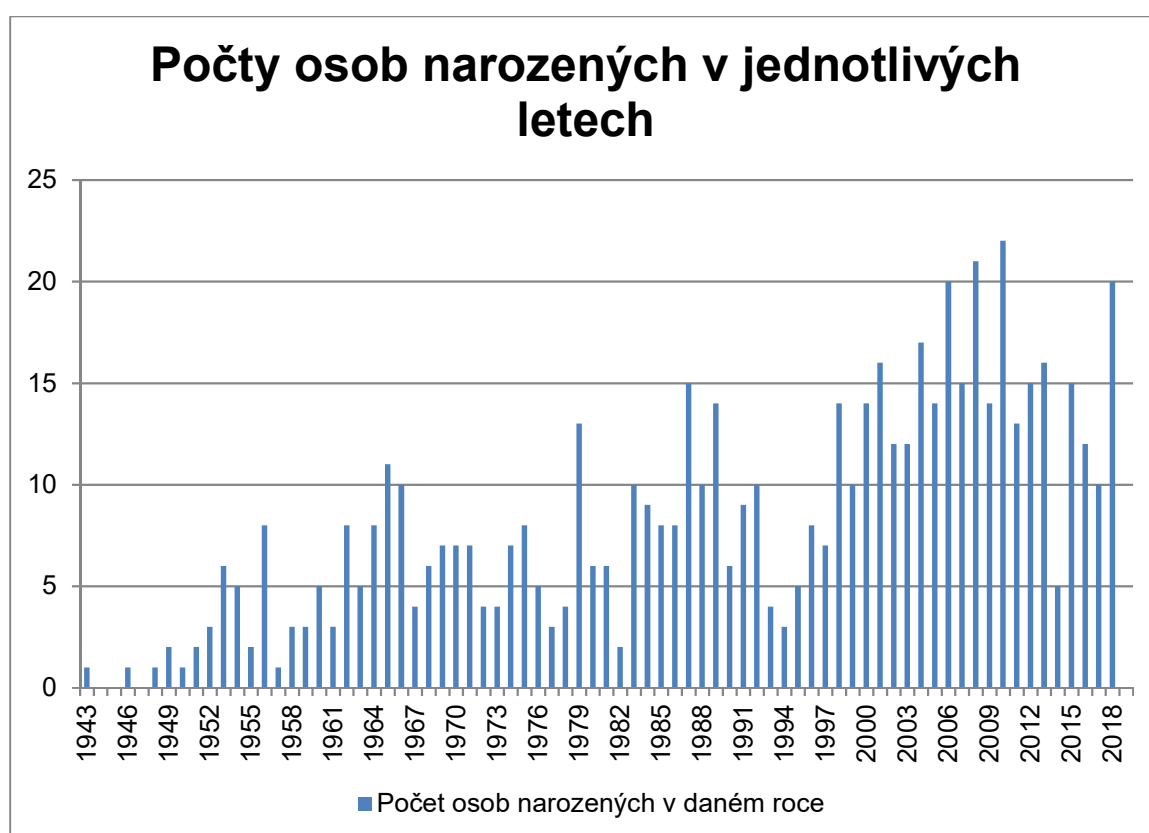

Při srovnání třech hlavních věkových skupin na sídlišti Chanov a v celém Mostě (včetně sídliště Chanov) je patrný zásadní rozdíl ve velikosti nejmladší věkové skupiny. Zatímco na

sídlišti Chanov tvoří předproduktivní skupina více než 1/3 obyvatel, v celém Mostě je to jen zhruba 1/6. Postproduktivní skupina je naopak značně větší na úrovni celého Mostu, kde na konci roku 2018 tvořila více než ¼ všech obyvatel. Na sídlišti byla evidována pouze 4% osob věku 65 let a starších.¹⁴ Nejstarší žijící obyvatel sídliště Chanov se narodil v roce 1943. Vzhledem k lednovému datu sčítání nebyl na sídlišti zaznamenán nikdo s rokem narození 2019. Celkem 20 obyvatel bylo narozeno v roce 2018.

Zatímco průměrný věk na sídlišti odvozený z dat z terénního šetření provedeného magistrátem byl 26,95 let (k 15. Lednu 2019), průměrný věk obyvatel celého Mostu evidovaný ČSÚ k 31. 12. 2018 dosahoval 41,9 let. Rozdíl 14,95 let lze, i vzhledem k podobně vysokému rozdílu ve srovnání s celou Českou republikou (průměrný věk 42,3 let k 31. 12. 2018, zdroj ČSÚ), označit za vysoký.

Graf 11 Věková struktura obyvatel sídliště k lednu 2019, zdroj Odbor sociálních věcí Magistrátu města Mostu

Věková struktura skutečných obyvatel Chanova je znázorněna na grafu 11, který čerpá data z předchozí tabulky. Na sídlišti je velice nízký počet seniorů, nejstaršímu obyvateli je 76 let. Počet osob narozených ve 40. letech je 5. Zároveň s nízkým počtem osob v kategorii 65 a více let lze vidět i početnou základnu mladých obyvatel Chanova a lidí věkem odpovídajícím jejich rodičům. Na základě výpovědí dotázaných respondentů a obecné

¹⁴ Data z terénního šetření z ledna 2019 byla Odborem sociálních věcí sdílena v anonymním formátu obsahujícím datum narození jednotlivých obyvatel a jejich pohlaví bez jakýchkoliv dalších údajů. Na základě toho bylo možné vytvořit velmi přesnou věkovou strukturu odpovídající svým stavem 15. lednu 2019.

znalosti jiných sociálně vyloučených lokalit lze tvrdit, že věk, kdy mají lidé první dítě, je na sídlišti Chanov nižší než mimo sídliště, např. v celém Mostě.

Obyvatelstvo sídliště Chanov je v grafu vyjádřeno spíše nerovnoměrnými vlnami, které mohou být způsobené, kromě jiného, i malým počtem osob v populaci. Jinak řečeno, menší počet obyvatel může ve statistickém vyjádření jednodušeji podléhat různě zapříčiněným a víceméně „náhodným“ výkyvům.

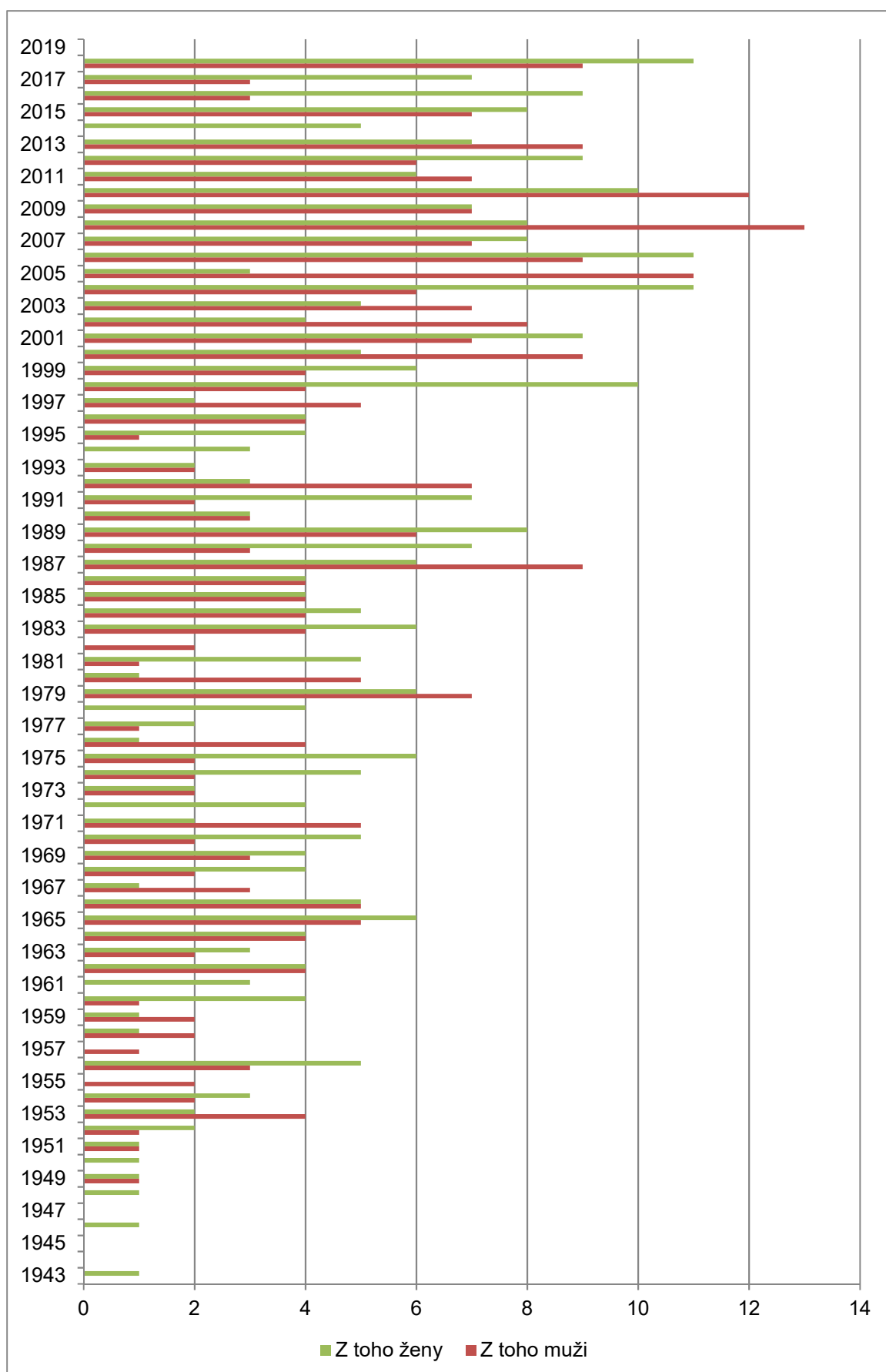
Podíl mužů na celkové populaci činil k 15. lednu celkem 287 osob, tj. 47 % a podíl žen 328, tj. 53 %.

Graf 12 Rozdělení populace na sídlišti Chanov na muže a ženy, zdroj Odbor sociálních věcí

Rozdíl mezi počtem mužů a žen v populaci Chanova činil ke stejnému datu celkem 6 %, tj. o 41 žen více než mužů.

Graf 13 Věková struktura mužů a žen z fakticky přítomných obyvatel sídliště Chanov, celkové počty dle jednotlivých let narození a dle pohlaví, zdroj Odbor sociálních věcí

Obsáhlý graf 13 vyjadřuje absolutní počty fakticky přítomných obyvatel sídliště rozdělené dle roků narození a podíly mužů a žen v jednotlivých populačních ročnících. Data jsou platná k 15. lednu 2019. Vzhledem k mírně vyššímu počtu žen v populaci sídliště, ženy spíše dominují po celou sledovanou dobu. Jednoznačně dominovaly v nejstarších populačních ročnících. Muži měli vyšší zastoupení po roce 2000.

9.3 Migrační trendy

Byty v Chanově jsou v majetku města Mostu a nejsou v praxi přidělovány lidem s trvalým pobytem mimo Most. Tato skutečnost mimo jiné vede i k tomu, že dochází k výraznému nesouladu mezi statistikami evidence obyvatel a faktickým počtem obyvatel na sídlišti v Chanově.¹⁵ K popisu migračních trendů tak bylo možné využít pouze výpovědi dotazovaných institucionálních aktérů.

V minulosti docházelo k větší migraci ze sídliště Chanov do Velké Británie. Její ohnisko dotazování aktéři z Odboru sociálních věcí datovali zhruba 15 až 20 let do minulosti a shodovali se s dalšími institucionálními aktéry v tom, že největší vlna stěhování do Anglie již pominula. V současné době dochází velmi zřídka k návratům některých členů rodin do Chanova a naopak. Rozhodně se ale v současné době nejedná o trend, který by zásadně ovlivňoval statistiku skutečných obyvatel sídliště. Vždy se jednalo spíše o jednotlivce nebo jednotlivé rodiny. Podobně se vyjadřovali i k migraci ze Slovenska, která rovněž není nikterak vysoká.

Nejzásadnější migrační trajektorie dle vyjádření vedoucího pracovníka Domu romské kultury vedly do Mostu a Obrnic, zejména do lokalit jako tzv. Stovky, blok 518 na ulici Borovského poblíž nádraží, aj. Tematická analýza ASZ zaměřená na lokalitu Stovky v Mostě z roku 2017 hovořila o Stovkách a zejména o bytech pana Červenky, který na Stovkách pronajímal byty i v době tvorby této analýzy v roce 2019, jako o místě, do kterého se lidé stěhovali z Chanova a byty jim přinášely jistou sociální mobilitu (Dvořáková, 2017, str. 36).

Ráno lze podle pracovníka Domu romské kultury prý vidět na autobusové zastávce u chýnovského sídliště děti, které vyráží do školy například do Mostu a naopak lze vidět i děti, které přijíždí autobusem z Mostu a jdou do školy v Chanově. Tím respondent dokresloval zmíněné migrační proudy. Děti v Mostě nebo na sídlišti Chanov navštěvovaly tamější školu, po přestěhování je rodiče nechali zapsané na stejné škole. Takových případů je dle slov pracovníka Domu romské kultury do patnácti. Migraci mezi sídlištěm Chanov a ostatními částmi Mostu popisovali i pracovníci Odboru sociálních věcí. Zároveň zmiňovali i důvody, které udržují lidi v Chanově, například klidné sociální zázemí a s tím spojené zejména dobré sousedské vztahy, levné nájmy a nutnost platit na komerčním trhu s bydlením kauce, které v městských bytech na sídlišti nejsou požadované.

9.4 Shrnutí a předpoklady dalšího vývoje

V kontextu sociálních a zdravotních nerovností je zásadní zejména minimální zastoupení obyvatel v seniorském věku, kteří tvoří méně než 5 % obyvatel. Jinými slovy řečeno, většina obyvatel Chanova umírá předčasně ve věku do 65 let.

Přestože by progresivní věková struktura sídliště Chanov a vysoká úhrnná plodnost (nad mírou prosté reprodukce populace, která je 2,1 dítěte na ženu) měla vést k významnému

¹⁵ Sledování migrace skrze data z evidence obyvatel by tedy nebylo zcela relevantní, navíc nebyla mostecká matrika schopna tato data v jakékoliv podobě pro výzkumné účely dodat.

nárůstu počtu obyvatel sídliště, jeho populace od roku 1991 dle SLDB v zásadě stagnuje a podle posledních údajů průběžné evidence obyvatel a kvalifikovaných odhadů dokonce mírně klesá. To ukazuje na trend převažujícího odstěhování z Chanova do jiných částí Mostu nebo jiných obcí především v blízkém okolí nad přistěhování do Chanova.

Podle posledních údajů došlo navíc v Chanově k poklesu úhrnné plodnosti z hodnot okolo 3 dětí na ženu na úroveň zhruba 2,2 dítěte na ženu, tedy na úroveň prosté reprodukce populace, což trend růstu populace dále zpomalí.

Vysoká hodnota indexu ekonomické závislosti, která je způsobena velkým podílem dětí oproti populaci v ekonomicky aktivním věku, vytváří jeden ze strukturálních mechanismů pro udržování chudoby a sociálního vyloučení. Matky s malými dětmi vykazují v Česku obecně nižší míru zapojení do pracovního trhu (např. v souvislosti s dlouhou rodičovskou dovolenou). Vyšší počet vyživovaných dětí zároveň snižuje příjmy domácností přepočtené na počet jejich členů. Materiální situace domácností bude dále zhoršována v důsledku nízké kvalifikace, která je spojena s vyšším rizikem nezaměstnanosti a nižšími mzdami.

V kontextu popsaných migračních trendů, ke kterým přispívá jak vývoj v Mostě a okolí, tak změny v samotném sídlišti (např. uzavření a demolice několika panelových domů), a také s ohledem na velký rozptyl údajů o počtu obyvatel sídliště, není pro populaci této velikosti a specifík možné sestavit standardní demografickou prognózu. Hlavní změny v populaci totiž nepřináší přirozená měna obyvatelstva (porodnost a úmrtnost), ale také rozsáhlá migrace, kterou není možné demografickými metodami prognózovat.

10 Další sociodemografické údaje o obyvatelích sídliště Chanov

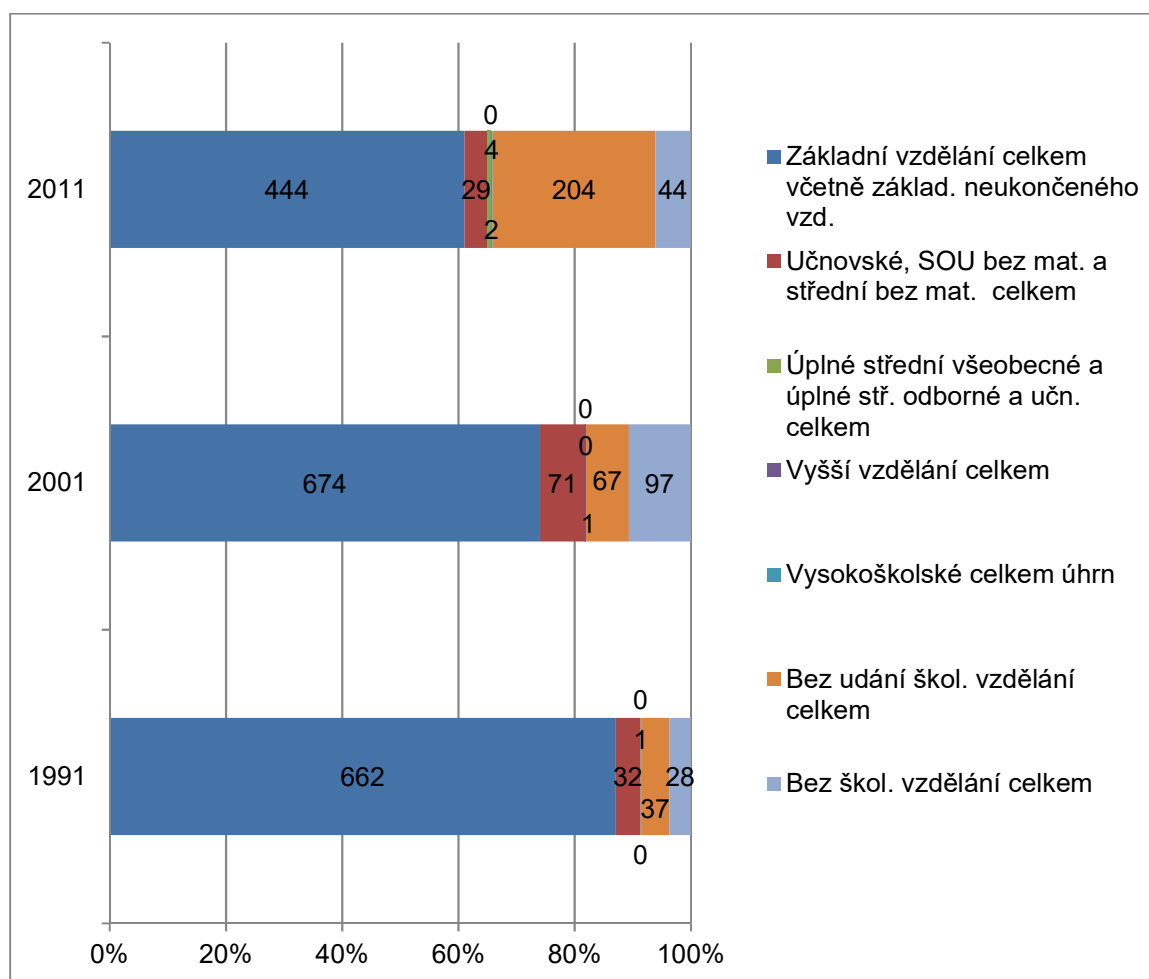
Počty obyvatel jsou jedním z mnoha údajů, které lze čerpat z dat SLDB i za menší celky než města. V případě ZSJ Sídlíště Chanov lze sledovat například vývoj vzdělanostní struktury, zaměstnanost, druhy zaměstnání dle odvětví, počty bytů, druhy domácností aj. Z široké palety dat jsou v následujících podkapitolách podrobněji rozepsané sociodemografické údaje, které dodávají bližší kontext zejména prognostické části této analýzy.

10.1 Vzdělanostní struktura obyvatel sídliště

Při SLDB jsou shromažďována relativně podrobná data o vzdělanostní struktuře. U osob ve věku 15 a více let (včetně osob s nezjištěným věkem) je zjišťováno nejvyšší dosažené vzdělání.

Od prvního sledovaného SLDB v roce 2001 do posledního SLDB v roce 2011 prošla skupina obyvatel ve věku 15 a více let dynamickým vývojem. Zatímco při prvním sčítání bylo na území Chanova evidováno 760 obyvatel, v roce 2001 to bylo již 910. V roce 2011 se počet znovu přiblížil roku 2001 a na sídlišti tehdy bylo 727 obyvatel ve věku 15 a více let. Dle evidence obyvatel lze vypočítat, že k 15. 4. 2019 bylo na sídlišti zhruba 884 obyvatel. Toto číslo je ovšem velmi nepřesné a to jednak kvůli intervalům, v kterých byla data vytvořena, jednak také kvůli tomu, že odhad skutečně bydlících osob byl dle pracovníků magistrátu mnohem nižší.

Graf 14 Vzdelanostní struktura obyvatel Chanova ve věku 15 a více let, zdroj ČSÚ

Mezi obyvateli ve věku 15 a více let jednoznačně dominovala skupina osob se základním nebo nedokončeným základním vzděláním. V roce 2011, kdy došlo k zásadnímu úbytku ve všech kategoriích, naopak výrazně (na více než trojnásobek) narostl počet osob s nezjištěným školním vzděláním. Tyto osoby se přesunuly právě do kategorie s neudaným typem školního vzdělání. Mezi roky 1991 a 2001 došlo k významnému nárůstu počtu osob se středním vzděláním bez maturity, z dat za rok 2011 nelze tento trend potvrdit. Počet obyvatel sídliště s vyšším a vysokoškolským vzděláním byl dlouhodobě velmi nízký.

Tabulka 7 Vzdelanostní struktura obyvatel sídliště Chanov, zdroj ČSÚ

	Základní vzdělání celkem, včetně základ. neukončeného vzd.	Učnovské, SOU bez mat. a střední bez mat. celkem	Úplné střední všeobecné a úplné stř. odborné a učen. celkem	Vyšší vzdělání celkem	Vysokoškolské celkem úhrn	Bez udání škol. vzdělání celkem	Bez škol. vzdělání celkem	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let
1991	662	32	0	0	1	37	28	760
2001	674	71	0	1	0	67	97	910
2011	444	29	4	0	2	204	44	727

Osoby se základním vzděláním jsou nejvíce ze všech vzdělanostních skupin ohroženi příjmovou chudobou. Jak ukázal výzkum společnosti Median mezi lidmi ve věku 18 až 30 let, největší počet „mladých ohrožených chudobou“ se nachází právě mezi lidmi se základním vzděláním – až 40 %.¹⁶

Druhy vzdělání, které nebyly ve sledovaném období na sídlišti Chanov zastoupené, nejsou v tabulce 7 a grafu 14 uvedeny.

10.2 Zaměstnanost na sídlišti Chanov

Dle SLDB z roku 2011 žilo na území sídliště Chanova celkem 1130 obyvatel. Ekonomicky aktivní obyvatelé tvořili 36,11 % z celkového počtu obyvatel, celkem se jednalo o 408 osob. Naproti tomu bylo na sídlišti celkem 527 ekonomicky neaktivních obyvatel, tj. 46,64 %. U 195 obyvatel nebyl tento údaj zjištěn.

Údaje o ekonomické aktivitě nejsou plně srovnatelné. Dle metodiky z interního dokumentu zasláného z ČSÚ byly ve sčítání v roce 1991 „do počtu ekonomicky aktivních zahrnovány i ženy na tzv. další mateřské dovolené (do 3 let věku dítěte) a osoby pobírající rodičovský příspěvek, pokud trval jejich pracovní poměr; v roce 2001 však jen ženy na mateřské dovolené v trvání 28 resp. 37 týdnů. Ostatní (tj. ženy na další mateřské dovolené a osoby pobírající rodičovský příspěvek) jsou zahrnuti do osob ekonomicky neaktivních. Rozdílné proti roku 1991 bylo zjišťování údajů o zaměstnání, postavení v zaměstnání a odvětví ekonomické činnosti u vojáků v základní, náhradní nebo civilní vojenské službě. Při sčítání v roce 1991 uváděli tyto údaje podle posledního vykonávaného zaměstnání, v roce 2001 v souladu s metodikou ILO (International Labour Organization – Mezinárodní organizace práce) uváděli zaměstnání „voják základní (náhradní resp. civilní) služby“ a byli zahrnuti do odvětví obrany (resp. veřejné správy či sociálního zabezpečení v případě civilní služby).“ Srovnání je tedy velmi problematické.

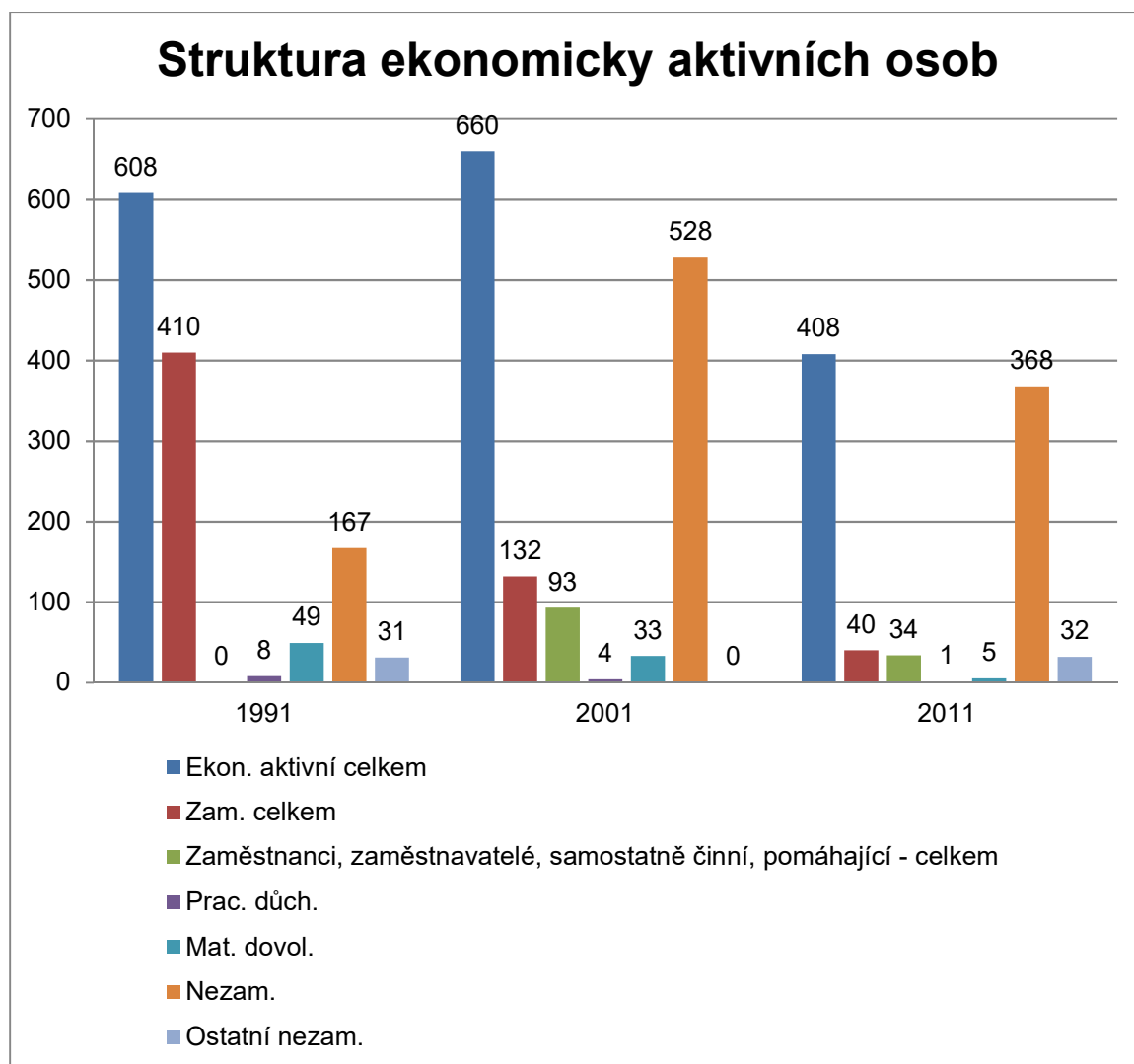
¹⁶ Dostupné online na http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf (navštíveno 10. 6. 2019)

Tabulka 8 Ekonomicky aktivní obyvatelé ZSJ Sídliště Chanov, SLDB 1991, 2001, 2011, zdroj ČSÚ

	1991	2001	2011
Ekonomicky aktivní celkem	608	660	408
Zaměstnaní celkem	441	132	40
Zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní, pomáhající - celkem	384	93	34
Pracující důchodci	8	4	1
Pracující studenti a učni	-	2	-
Mateřská dovolená	49	33	5
Nezaměstnaní	167	528	368

Nejčastěji jsou dle vyjádření pracovníků Kontaktního pracoviště ÚP uchazeči o zaměstnání lidé se základním vzděláním nebo s neukončeným vzděláním.

Graf 15 Struktura ekonomicky aktivních obyvatel sídliště Chanov dle SLDB, zdroj ČSÚ

Struktura ekonomicky aktivních osob v absolutních číslech kopíruje vývoj celkového počtu obyvatel v jednotlivých letech. Přestože zaměstnanost data z roku 1991 byla vytvářena rozdílnou metodologií, než data v následujících SLDB, vykazují značně nižší počty

nezaměstnaných a vyšší počty zaměstnaných osob. Následná transformace těžkého průmyslu a dalších odvětví transformovala i sociální klima, což se v roce 2001 projevilo vyšší nezaměstnaností. Poslední SLDB zaznamenává data o zaměstnanosti v průběhu ekonomické krize, z kterých vyplývá vysoká zranitelnost populace sídliště na vnější ekonomické změny. Jak vyplynulo z dat ČSÚ v předchozí kapitole, nejčastějším stupněm vzdělání obyvatel sídliště je základní škola. Obecně jsou lidé se základním vzděláním pracující v méně kvalifikovaných odvětvích nejohroženější skupinou na trhu práce.

Tabulka 9 Struktura obyvatel sídliště Chanov dle SLDB podle ekonomické aktivity a neaktivity, zdroj ČSÚ

	Ekonomicky neaktivní	Nepracující důchodci	Ostatní vlastním zdrojem obživy	Osoby v domácnosti, děti předškolního věku, ostatní závislé osoby	Žáci, studenti, učni
1991	755	74	-	653	28
2001	716	91	19	357	249
2011	527	67	22	219	219

Nejčastější příčinou nezaměstnanosti na sídlišti Chanov jsou dle vyjádření pracovníků Kontaktního pracoviště ÚP v Mostě především strukturální problémy jako například exekuce, špatné sociální poměry jednotlivých rodin nebo nedostatečné vzdělání. Překážky jsou k získání a udržení zaměstnání jsou podobné i jiným oblastem Mostecká.

Na sídlišti zajišťuje významnou podporu vzdělávání a uplatnění na trhu práce v rámci různých aktivit a projektů Dům romské kultury, o.p.s.

10.3 Bytová situace na sídlišti Chanov

Na začátku roku 2019 bylo dle vyjádření pracovníků magistrátu na sídlišti Chanov celkem 9 bytových domů, respektive 9 bloků, v kterých se nacházelo celkem 253 bytů, z toho 207 bylo v obyvatelném stavu. Ve stejném čase bylo evidováno 197 uzavřených nájemních smluv. Všechny tyto byty patřily městu.

Dlouhodobá strategie nakládání s bytovým fondem na sídlišti nebyla v domě výzkumu definována. Majetkový odbor společně s Odborem sociálních věcí řešily například rekonstrukce bytů podle aktuálního vývoje situace a žádný konkrétní plán rekonstrukcí neměli zadán.

V době výzkumu se hovořilo o demolici bloku 3 s již pouze 10 obsazenými byty (stav k 7. 6. 2019).

Tabulka 10 Počty bytů na sídlišti Chanov dle dispozic, zdroj Magistrát města Mostu

	Celkem	Z toho obyvatelné
Byty s dispozicí 1+1	97	88
Byty s dispozicí 1+2	24	24
Byty s dispozicí 1+3	84	58
Byty s dispozicí 1+4	48	37
Byty všech dispozic	253	207

Zaznamenaný stav v tabulce 10 odpovídá začátku roku 2019.

Podle dat ČSÚ ze SLDB 2011 vyplývá, že na sídlišti Chanov bylo celkem 264 obydlených bytů. V předcházejícím sčítání v roce 2001 to bylo 337 bytů a v roce 1991 celkem 266 obydlených bytů. Dále lze z dat ČSÚ zjistit dispozice jednotlivých bytů, na základě kterých lze určit přelidněné byty.¹⁷

Pakliže by přelidnění bytů bylo hodnoceno pouze dle dat z jednotlivých SLDB a bylo by přitom využito certifikované metodiky „Sociální bydlení – příprava projektů“ (ČVUT, 2017, stránky B-13 a B-14)¹⁸, došli bychom pouze k omezeným výsledkům. Vstupní data zjištěná při SLDB svým rozsahem totiž neodpovídají potřebám metodiky. Přelidněnost a nepřelidněnost bytů lze proto s určitostí potvrdit pouze u bytů s jednou a dvěma místnostmi (v případě SLDB 1991 lze s určitostí potvrdit přelidnění i u bytů třípokojových). V případě tří a vícepokojových bytů nelze uvádět přesné výsledky, neboť zatímco ČSÚ zjišťovalo počty osob v bytech pouze od hodnoty „1“ do „6+“ (vyjma roku 1991, kde byla data zjišťována až do hodnoty „7+“), metodika pracuje při určení přelidněnosti s hodnotami od „1“ až do „12“ u pětipokojových bytů. Z podobného důvodu nelze využít ani metodiku přelidněnosti bytů vytvořenou Eurostatem.¹⁹ Celkový počet obydlených bytů neodpovídá v roce 2011 počtu bytů, u kterých byl zjišťován počet osob v bytě, neboť tento byl zjišťován pouze u bytů s maximálně 5 místnostmi. Nepřelidněný byt je zde takový, který nepřesahuje svou tzv. maximální obsazenost. Situace, kdy o (ne)přelidněnosti bytu nelze z dostupných dat SLDB rozhodnout, jsou v tabulkách 11 a 12 označeny červeně.

¹⁷ Vzhledem k nedostatku dat od magistrátu nelze přelidnění za rok 2019 určit. Tento krok však nebyl primárním cílem této analýzy, a proto tato data nebyla vyžadována.

¹⁸ Dostupné online na https://www.mpsv.cz/files/clanky/33062/Metodika_Socialni_bydleni-priprava_projektu.pdf (navštíveno 7. 6. 2019)

¹⁹ Dostupné online na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Overcrowding_rate (navštíveno 7. 6. 2019)

Tabulka 11 Přelidněné a nepřelidněné byty na sídlišti Chanov dle certifikované metodiky "Sociální bydlení - příprava projektů" z roku 2017, zdroj dat ČSÚ

	1991	2001	2011
Obydlené byty s 1 obytnou místností, nepřelidněné	31	42	4
Obydlené byty s 1 obytnou místností, přelidněné	19	29	5
Obydlené byty se 2 obytnými místnostmi, nepřelidněné	24	40	4
Obydlené byty se 2 obytnými místnostmi, přelidněné	36	16	2
Obydlené byty se 3 obytnými místnostmi, nepřelidněné	88	99	40
Obydlené byty se 3 obytnými místnostmi, přelidněné ²⁰	18	49	12
Obydlené byty se 4 obytnými místnostmi, nepřelidněné	25	33	53
Obydlené byty se 4 obytnými místnostmi, potenciálně přelidněné ²¹	24	17	31
Obydlené byty s 5 obytnými místnostmi, nepřelidněné	0	0	24
Obydlené byty s 5 obytnými místnostmi, potenciálně přelidněné ²²	0	1	25

Tabulka 11 zobrazuje počty bytů na území sídliště Chanova rozdělené dle dispozic a přelidnění.

Tabulka 12 Celkové počty přelidněných a nepřelidněných bytů na sídlišti Chanov dle certifikované metodiky zpracované ČVÚT, vstupní data čerpána z ČSÚ

	Nepřelidněné byty	Přelidněné byty	Nelze určit
1991	168	73	24
2001	214	45	67
2011	125	7	68

Ze zkušeností terénních pracovníků lze vyvozovat, že počet reálně přelidněných bytů mohl být vyšší než v datech ČSÚ. Rovněž lze usuzovat, že velká část bytů, u kterých nebylo možné jednoznačně určit přelidnění, může často spadat spíše do kategorie přelidněných.

Vydávání nájemních smluv má v pravomoci Odbor sociálních věcí. Podle pracovníků odboru je poptávka po bytech na sídlišti vysoká. Pakliže by bylo více bytů, jistě by bylo možné je obsadit. Fluktuace nájemníků není dle vyjádření Odboru sociálních věcí vysoká. Sídlíště Chanov pro lidi dle slov pracovníků magistrátu může být atraktivní zejména kvůli neplacení kauce, nižším nájmům oproti komerčnímu trhu apod. Nově přistěhovalí lidé mají často zkušenost s neúspěchem na komerčním trhu s byty, např. nezvládali placení nájmů, apod.

²⁰ Přelidnění nelze potvrdit ani vyvrátit - vyjma roku 1991, kde byla dostupná přesnější data.

²¹ Přelidnění nelze potvrdit ani vyvrátit

²² Ibid.

Strategií, jakým způsobem řešit rekonstrukce jednotlivých bytů, je dle pracovníků Odboru sociálních věcí vícero, avšak v praxi je každá rekonstrukce řešena individuálně. Problémy nastávají zejména v případě, kdy dojde k prodlevě mezi opuštěním bytu jedním nájemníkem a nastěhováním nového, případně mezi koncem rekonstrukce a nastěhováním nového nájemníka. V takových případech zmiňovali pracovníci magistrátu časté nebezpečí vandalismu, loupeží vybavení a zničení neobydleného bytu. V minulosti přistupovali k zabezdění vchodu bytu OSB deskou, v současné době přistupují i k zazdívání dlouhodoběji neužívaných bytů.

Podle vyjádření pracovníků Kontaktního pracoviště ÚP je na sídlišti z důvodu opakovaného nehrazení nákladů spojených s užíváním bytu ve větší míře přistupováno k nastavení přímé úhrady u doplatku na bydlení. Nově jsou nájemní smlouvy vydávány pouze na jeden měsíc, což má dle vyjádření pracovníků Odboru sociálních věcí, motivovat nájemníky k řádnému placení. V minulosti byly smlouvy vydávány například na dva či tři měsíce. K takové praxi se nově přistupuje pouze výjimečně u dlouhodobě řádně platících obyvatel.

11 Projekce obyvatelstva v Ústeckém kraji a v České republice

V roce 2013 zpracoval Český statistický úřad prognózu vývoje obyvatelstva v krajích České republiky do roku 2050.^{23, 24} Prahem projekce krajů je v tomto případě demografická struktura obyvatelstva k 1. 1. 2013 (podle pohlaví a jednotek věku), která navazuje na výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Projekce ČSÚ předpokládá, že Ústecký kraj bude mít v roce 2050 o desetinu méně obyvatel než dnes, ale zůstane pátým nejlidnatějším krajem České republiky. Bude nepřetržitě vzrůstat počet obyvatel ve věku 65 a více let a jejich podíl na celkové populaci kraje vzroste ze současných necelých 16 % na téměř třetinu v roce 2050.²⁵

Tabulka 13 Vývoj populace v Ústeckém kraji, zdroj ČSÚ

	2013	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Živě narození	8021	7650	6880	6353	6116	6124	6071	5737	5362
Zemřelí	9046	8940	8896	9049	9302	9887	10200	10142	9882
Přirozený přírůstek	-1025	-1290	-2016	-2696	-3186	-3763	-4129	-4405	-4520
Saldo migrace	-285	-192	73	317	404	407	494	629	726
Celkový přírůstek	-1310	-1482	-1943	-2379	-2782	-3356	-3635	-3776	-3794

Prognóza ČSÚ pro Ústecký kraj rovněž tvrdí, že do roku 2050 poklesne počet dětí ve věku 0 - 14 let o 30 % (o 39 tisíc) a zastoupení dětského obyvatelstva se sníží z 16 % v roce 2013 na 13 % v roce 2050. Podle odhadu bude počet dětí ve věku 0 - 14 let postupně klesat až na 90 tisíc. Zatímco zastoupení dětské složky obyvatelstva bylo v roce 2013 druhé nejvyšší mezi kraji, tak do roku 2050 by mělo být páté nejnižší.

Počet obyvatel ve věku 15 – 64 let bude po celou dobu postupně klesat z 569 tisíc v roce 2013 na 400 tisíc v roce 2050, tj. o 30 %. Zastoupení produktivní složky obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel kraje se sníží ze 69 % v roce 2013 na 56 % v roce 2050. Pozice Ústeckého kraje v mezikrajovém porovnání v zastoupení obyvatel této věkové skupiny zůstane po celé sledované období stejná, tj. třetí nejvyšší.

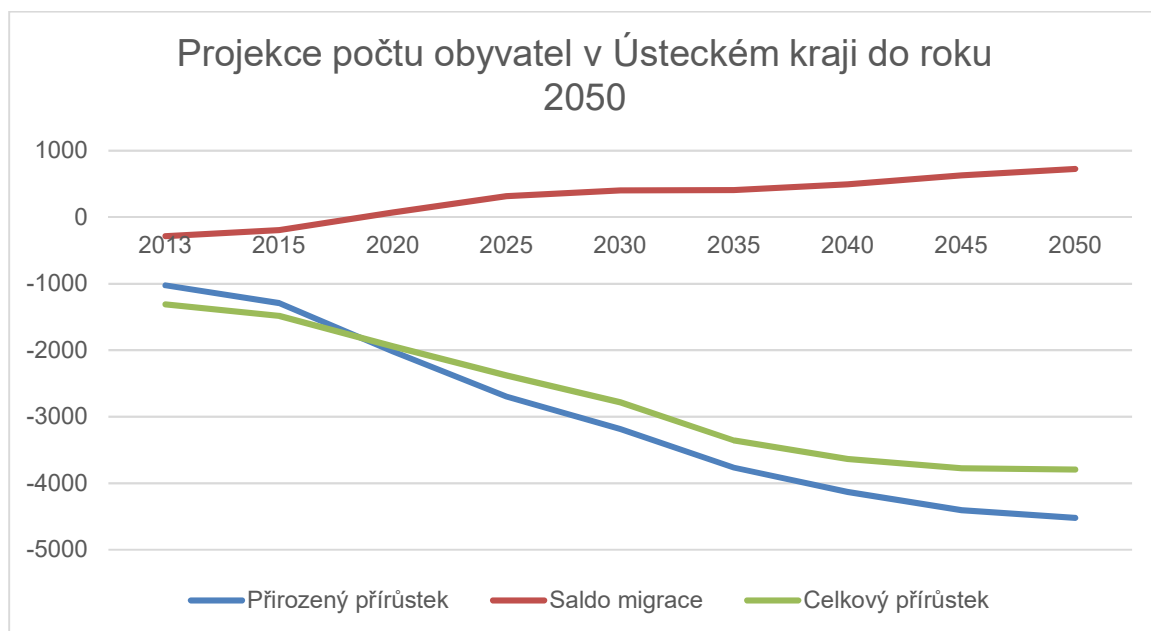
Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, počet obyvatel 65 letých a starších se bude podle projekce průběžně navyšovat. Od roku 2013 do roku 2050 se počet obyvatel v poproduktivním věku zvýší o více než $\frac{3}{4}$ ze 130 tisíc v roce 2013 na téměř 230 tisíc osob na konci sledovaného období. Na celkové populaci Ústeckého kraje bude podíl seniorů tvořit téměř jednu třetinu, zatímco v současnosti dosahuje 16 %. Zatímco v roce 2013 měl Ústecký kraj nejnižší podíl seniorů ze všech krajů, v roce 2050 bude až sedmý nejnižší.

²³ Kompletní výsledky Projekce obyvatelstva v krajích ČR do roku 2050 naleznete na: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>

²⁴ Nejpodrobnější územní jednotkou, za kterou ČSÚ v minulosti projekce vytvářel, je kraj.

²⁵ Pro zjednodušení uvádíme níže pouze prognózu v pětiletých cyklech.

Graf 16 Projekce počtu obyvatel v Ústeckém kraji do roku 2050, zdroj ČSÚ

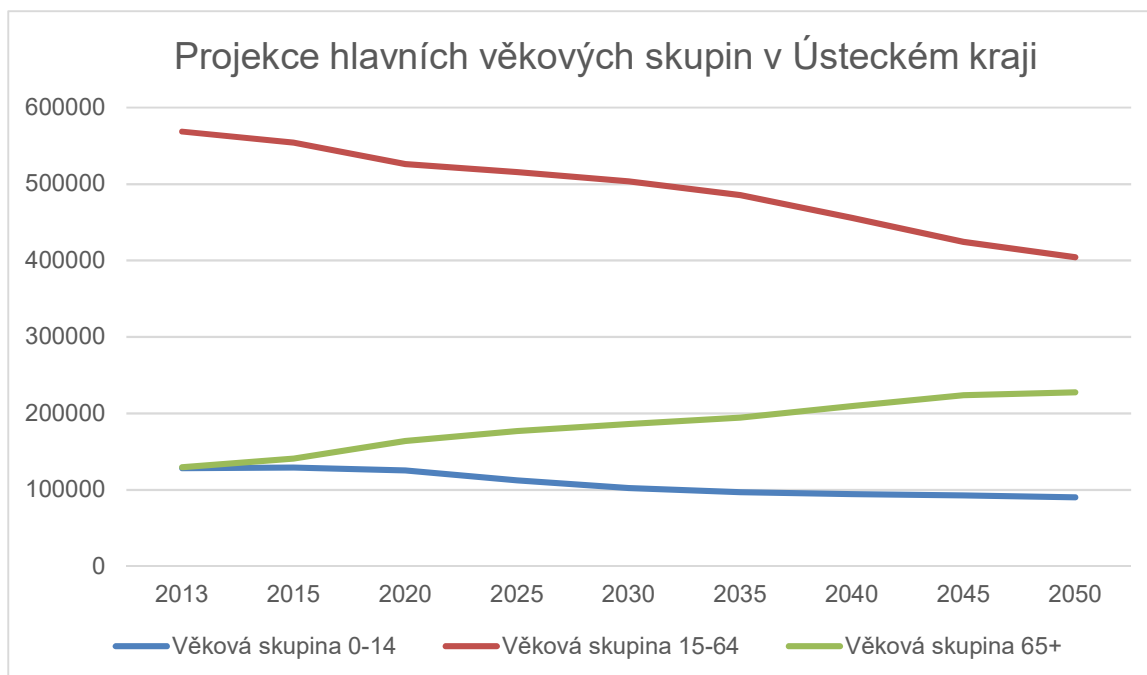
Následující tabulka uvádí vývoj hlavních věkových skupin v Ústeckém kraji do roku 2050 a doplňuje předchozí statistiku.

Tabulka 14 Vývoj hlavních věkových skupin v kraji, zdroj ČSÚ

	Věková skupina 0-14	Věková skupina 15-64	Věková skupina 65+
2013	128524	568628	129612
2015	129108	554082	140875
2020	125674	526107	163917
2025	112566	515648	176886
2030	102592	503728	186075
2035	97001	485630	194557
2040	94542	455713	209535
2045	93031	424318	223917
2050	90370	404256	227703

Z výše zmíněných dat se dá odvodit celá řada dalších prognostických údajů. Můžeme například predikovat, že dle projekcí se průměrný věk obyvatel Ústeckého kraje zvýší z 40,6 let (údaj z roku 2013) na 49 let v roce 2050.

Graf 17 Projekce hlavních věkových skupin v Ústeckém kraji, zdroj ČSÚ

Výrazně se budou měnit rovněž hodnoty tzv. indexu ekonomického zatížení, který porovnává počet osob ve věku 65+ a 0-19 let s počtem osob ve věku 20-64 let. K 1. 1. 2013 dosáhl tento ukazatel v Ústeckém kraji hodnoty 57 osob ekonomicky závislých na 100 osobách produktivního věku. Vzhledem k tomu, že se zastoupení ekonomicky aktivní složky obyvatel bude v následujících letech ve struktuře populace kraje snižovat, hodnota indexu ekonomického zatížení poroste. V roce 2050 by na 100 osob ve věku ekonomické aktivity mělo připadnout 95 osob ve věku ekonomicky neaktivním.

S indexem ekonomického zatížení souvisí i prodlužující se naděje dožití při narození (tj. průměrná délka života narozeného dítěte za předpokladu zachování úrovně a struktury úmrtnosti v době jeho narození). Na straně mužů se očekává zvýšení hodnoty tohoto ukazatele ze 73 let v roce 2013 na 81 let v roce 2050, u žen ze 79 let na 86 let.

12 Závěr

Analýza z dostupných dat popisuje strukturu populace na sídlišti Chanov a různými metodami popisuje její současný stav. Kromě toho se studie zaměřila i na uvedení historického kontextu z dostupných dat vytvořených při třech SLDB konaných po roce 1989.

Současnou populaci analýza popisuje z dvou hlavních zdrojů dat, jsou jimi oficiální data obdržena od matiky v Mostě a podobná data z jiného období zpřesněná pracovníky Odboru sociálních věcí magistrátu města Mostu, kteří data porovnali se skutečností a vyfiltrovali tak obyvatele sídliště, kteří se na něm přímo nezdržovali a měli v místě pouze veden trvalý pobyt.

Historická data ze SLDB v letech 1991, 2001 a 2011 ukázala nejvyšší počet obyvatel sídliště v roce 2001. Při posledním sčítání byla naopak celková populace nejmenší ze všech sledovaných SLDB. V jednotlivých SLDB, zejména pak v roce 2001, byl zaznamenán pozoruhodný trend, kdy se rozdíl mezi muži a ženami výrazně snížil v produktivní věkové skupině.

Všechna dostupná data se i v historickém přesahu shodují na nízkém počtu osob ve věku 65 a více let. Tento jev může mít různé příčiny. Nabízí se příčina ztížené dostupnosti zdravotní péče a horšího zdravotního stavu populace na sídlišti. Tvrzení podporuje například zpráva projektu Equi-Health z roku 2015 monitorující úroveň zdraví Romů v České republice. Ta uvádí, že střední délka života je u Romů v České republice o 10 až 15 let kratší než u majoritní populace (Hnilicová, str. 13). Příčinou nízkého počtu seniorů tedy kromě jiných faktorů může být nižší střední délka života a úmrtí ještě před dovršením věku 65 let.

Výzkum se potýkal s výrazným nesouladem mezi oficiálními statistikami jako SLDB a evidence obyvatel na jedné straně a skutečným počtem obyvatel, s kterým přišli pracovníci Odboru sociálních věcí magistrátu města Mostu, na straně druhé. Nesoulad byl způsoben neodhlášením obyvatel od trvalého pobytu na území sídliště. Lidé fakticky bydleli na jiném místě a v Chanově měli z různých důvodů pouze trvalý pobyt. Čísla, ke kterým dospěli pracovníci magistrátu, byla o polovinu nižší, než počty obyvatel z oficiálních statistik.

13 Přílohy

Tabulka 15 Počty obyvatel sídliště Chanova narozených v jednotlivých letech, včetně dělení na muže a ženy, stav k 15. lednu 2019, zdroj Odbor sociálních věcí

Rok narození	Počet narozených	Z toho muži	Z toho ženy	Rok narození	Počet narozených	Z toho muži	Z toho ženy
1943	1	0	1	1982	2	2	0
1944	0	0	0	1983	10	4	6
1945	0	0	0	1984	9	4	5
1946	1	0	1	1985	8	4	4
1947	0	0	0	1986	8	4	4
1948	1	0	1	1987	15	9	6
1949	2	1	1	1988	10	3	7
1950	1	0	1	1989	14	6	8
1951	2	1	1	1990	6	3	3
1952	3	1	2	1991	9	2	7
1953	6	4	2	1992	10	7	3
1954	5	2	3	1993	4	2	2
1955	2	2	0	1994	3	0	3
1956	8	3	5	1995	5	1	4
1957	1	1	0	1996	8	4	4
1958	3	2	1	1997	7	5	2
1959	3	2	1	1998	14	4	10
1960	5	1	4	1999	10	4	6
1961	3	0	3	2000	14	9	5
1962	8	4	4	2001	16	7	9
1963	5	2	3	2002	12	8	4
1964	8	4	4	2003	12	7	5
1965	11	5	6	2004	17	6	11
1966	10	5	5	2005	14	11	3
1967	4	3	1	2006	20	9	11
1968	6	2	4	2007	15	7	8
1969	7	3	4	2008	21	13	8
1970	7	2	5	2009	14	7	7
1971	7	5	2	2010	22	12	10
1972	4	0	4	2011	13	7	6
1973	4	2	2	2012	15	6	9
1974	7	2	5	2013	16	9	7
1975	8	2	6	2014	5	0	5
1976	5	4	1	2015	15	7	8
1977	3	1	2	2016	12	3	9
1978	4	0	4	2017	10	3	7
1979	13	7	6	2018	20	9	11
1980	6	5	1	2019	0	0	0
1981	6	1	5	Celkem	615	287	328

14 Bibliografie

ASZ. (2016). *Most - Vstupní analýza*. Praha: ASZ.

ČVUT. (2017). *Sociální bydlení - příprava projektů*. Praha: Fakulta architektury Českého vysokého učení technického v Praze.

Dvořáková, T. (2017). *Tematický výzkum: Příčiny migrace ve Stovkách (Most)*. Praha: ASZ.

Hnilicová, H. (2015). *Implementation of the National Roma Integration Strategy and Other National Commitments in the Field of Health - Czech Republic*. Brusel: IOM MHD.

Sýkora, L., Benešová, B., Blahůtová Kavanová, K., Brabec, T., Čermáková, D., Křížková, M., a další. (2010). *Rezidenční segregace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta a Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky.

Temelová, J., & Novák, J. (2007). Most, sídliště Chanov. V L. Sýkora, *SEGREGACE V ČESKÉ REPUBLICE: STAV A VÝVOJ, PŘÍČINY A DŮSLEDKY, PREVENCE A NÁPRAVA* (stránky 108-116). Praha: Univerzita Karlova.